

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2013

Miroslav Hlaváč

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Štěpící linie v irském stranickém systému

Miroslav Hlaváč

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Štěpící linie v irském stranickém systému

Miroslav Hlaváč

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Mgr. Petru Jurkovi za mnoho cenných rad a podnětů k danému tématu, věnovaný čas a vstřícný přístup.

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Teorie štěpících linií.....	9
2.1 Seymour Martin Lipset, Stein Rokkan.....	9
2.2 Ronald Inglehart	12
2.3 Arend Lijphart.....	13
2.4 Poslední vývoj v teorii štěpících linií a současní autoři.....	14
3 Irský stranický systém	20
3.1 Vznik moderního irského stranického systému	20
3.2 Fianna Fáil	24
3.3 Fine Gael.....	29
3.4 Labour Party	33
3.5 Ostatní strany	34
4 Aplikace teorie štěpících linií na irský stranický systém.....	37
5 Závěr	45
6 Seznam pramenů a literatury	48
6.1 Seznam literatury	48
6.2 Seznam Pramenů.....	51
7 Resumé.....	54

1 Úvod

Nezávislá Irská republika byla oficiálně vyhlášena 18. 4. 1949. Před tímto datem bylo Irsko prakticky po celou svou historii nerozlučně spjato se sousedící Velkou Británií, k jejímuž království patřilo ať už s větší či menší mírou autonomie. Vzájemné vztahy s Velkou Británií tedy do velké míry ovlivňovaly zásadní politické a společenské otázky a problémy, kterými se zabývali obyvatelé Irska a irské politické elity. I na současném politickém a stranickém systému Irska můžeme pozorovat vliv Velké Británie, jelikož kořeny těchto systémů sahají daleko před vznik republiky a ani po jejím vyhlášení neztratila Velká Británie veškerý vliv na Irsko, přestože oproti dřívějšímu byl významně oslaben.

Už ve 13. století existoval v Irsku orgán podobný parlamentu, je známé jeho zasedání z 18. 6. 1264 v Castledermotu a také z roku 1297 v Dublinu. Na shromáždění v Dublinu měla své volené zástupce města a hrabství, začalo se tak s rozšiřováním zastoupení a někdy bývá toto shromáždění označováno za první krok směrem k irské zastupitelské demokracii (Martin 2012: 94).

Roku 1800 byl přijat zákon o unii, který sloučil irský parlament s britským, ve kterém mělo Irsko 100 mandátů z celkového počtu 658 křesel a v lednu 1801 se Irsko stalo součástí Spojeného království. Později byl zákonem o parlamentní reformě ze 7. 8. 1832 počet irských poslanců zvýšen na 105. Přestože se už ve 30. a 40. letech 19. století začaly objevovat autonomistické snahy o zrušení unie vedené Danielem O Connellem (Whyte 2012a: 178-187), zákon o unii vydržel v platnosti až do roku 1921. Roku 1920 byly zřízeny parlamenty a ministerstva pro Severní Irsko v Belfastu a pro jižní Irsko v Dublinu, které byly podřízené Westminsterskému parlamentu. V prosinci 1921 byla podepsána Anglo-irská dohoda, ta sice nenaplňovala představy Irů o úplné autonomii, ale dávala šestadvaceti hrabstvím, která tvořila jižní Irsko, statut dominia. Došlo tak nejen ke zrušení parlamentní unie, ale také k rozdělení ostrova na severní a jižní část, přičemž obě části měly rozdílnou míru autonomie (McCartney 2012: 226).

V té samé době se začal formovat současný stranický systém. Nová strana Sinn Féin postupně posilovala, vytlačovala tradiční strany, které reprezentovaly

zájmy katolíků, především Irskou Parlamentní stranu a v roce 1921 obsadila, společně s několika nezávislými poslanci všechny mandáty v nově vytvořeném parlamentu pro Jižní Irsko. Nedlouho poté byla podepsána již zmiňovaná Anglo-irská dohoda, která rozštěpila Sinn Féin na dvě křídla: prosmluvní a protismluvné. Protismluvné křídlo se zformovalo okolo Éamona de Valéry, odtrhlo se od Sinn Féin a vytvořilo stranu Fianna Fáil, ta se roku 1927 stala nejsilnější opoziční stranou v irském Dáilu a v dalších volbách roku 1932 již zvítězila a sestavila vládu s podporou Labouristické strany. Labouristická strana vznikla v roce 1912 a do roku 1927 byla nejsilnější opoziční stranou. Na prosmluvní křídlo Sinn Féin navázala strana Cumann na nGaedheal, která v Irsku vládla do roku 1932, později se v reakci na porážku ze strany Fianna Fáil sloučila s dvěma menšími stranami – Národní gardou a Národní centristickou stranou a transformovala se do dnešní Fine Gael. Výše popsané strany přetrvaly až do současnosti a po celou historii nezávislé Irské republiky tvoří základ stranického systému. Výjimkou je pouze Sinn Féin neboť odtržením druhého křídla se z původně nejsilnější irské strany stala rázem naprosto marginální strana s minimální podporou (Lynch 2012: 236-241).

Cílem této práce je aplikace teorie štěpících linií na irský stranický systém a zodpovězení výzkumné otázky, zda je v Irsku relevantní pravo-levá štěpící linie, či nikoli. Svou práci jsem rozčlenil do tří hlavních částí. První kapitola je teoretická, v této části představím teorii štěpících linií, její nejvýznamnější autory a základní pojmy, abych mohl v dalších částech své práce s touto teorií pracovat. Jako první je představena nejstarší teorie vypracovaná Seymourem Martinem Lipsetem a Steinem Rokkanem v publikaci „Party systems and voter alignments: cross-national perspectives“, jelikož se jedná o základní dílo, z něhož naprostá většina mladších teorií vychází. Na tento základ navazují novějšími pracemi mladších autorů, prvním je Ronald Ingelhart, který reaguje na změny ve společnosti v 60. a 70. letech a doplňuje Rokkanovu a Lipsetovu teorii o novou štěpící linii. Dalším autorem je Arend Lijphart, který vychází z teorií, jež vytvořili předešní autoři, ale upouští od do té doby tradičního sociologického přístupu a nahrazuje jej přístupem, který je označován jako politický, či politologický. V další podkapitole zmiňuji i nový vývoj v teorii štěpících linií reprezentovaný poznatky Giovannioho Sartoriho, Stefano

Bartoliniho, Petera Maira a dalších teoretiků, aby čtenář získal kompletní rámcový přehled o rozdílných přístupech v teoriích štěpících linií, ze kterých jsem vybíral konkrétní přístup pro následnou aplikaci na stranický systém v Irsku.

Ve druhé kapitole stručně představuji vývoj stranického systému od jeho konstituování na počátku 20. století až po současnost se zdůrazněním hlavních mezníků v jeho vývoji. V první podkapitole se věnuji vzniku moderního irského stranického systému, další tři podkapitoly jsou věnovány třem nejvýznamnějším irským stranám Fianna Fáil, Fine Gael a Labouristické straně. V těchto podkapitolách je popsán vývoj jednotlivých stran a jejich postoje k nejvýznamnějším tématům, které rezonovala nebo stále rezonují v irské společnosti a na tamní politické scéně. Pátá podkapitola se věnuje ostatním stranám, které nejsou tak významné, jako výše zmiňované tři nejsilnější, avšak také hrály nebo hrají na irské politické scéně v určitých obdobích neopomenutelnou roli. V následující kapitole využívám data a informace doposud nashromážděné ve své práci a aplikuji typologii štěpících linií, kterou vytvořil Arend Lijphart, na stranický systém v Irsku. Na konci této kapitoly se pokouším zodpovědět výzkumnou otázku, zda je v Irsku relevantní pravo-levá štěpící linie, či nikoli. Z aplikace teorie na irský stranický systém a z pokusu o zodpovězení výzkumné otázky následně vyvozují závěr práce.

2 Teorie štěpících linií

2.1 Seymour Martin Lipset, Stein Rokkan

Teorie štěpících linií¹ se začala formovat po druhé světové válce, ve druhé polovině 20. století. První významnou prací, která je spjata s koncepcí štěpících linií a ovlivňuje tuto teorii významným způsobem dodnes, byla publikace „Party systems and voter alignments: cross-national perspectives“ vydaná Seymourem Martinem Lipsetem a Steinem Rokkanem v roce 1967. Přestože S. M. Liset a S. Rokkan ve své práci nevytvořili přesnou definici pojmu štěpící linie, což později způsobilo

---

¹ V některých publikacích se pro překlad pojmu cleavage používá výraz „konfliktní linie“, v této práci budu však vždy používat pojem „štěpící linie“, aby nedošlo ke zmatení čtenáře.

pojmovou krizi v teorii štěpících linií², můžeme říci následující. Teorie štěpících linií se zaměřuje na jednotlivé segmenty společnosti, segmenty se od sebe vždy vzájemně odlišují a každý segment upřednostňuje své vlastní zájmy. Zájmy jednotlivých segmentů jsou reprezentovány zájmovými skupinami, nátlakovými skupinami a politickými stranami. Zájmy jednoho segmentu se mohou střetávat či, mohou být přímo protichůdné k zájmům jiných segmentů, což vytváří tenze ve společnosti. Pro vznik konkrétní štěpící linie je důležité, aby tyto tenze byly dlouhotrvající a také, aby jedinci uvnitř jednotlivých segmentů společnosti pocívali silnou sounáležitost se zbytkem skupiny a aby se s tímto segmentem identifikovali. Pokud jsou všechny tyto předpoklady splněny a pokud je pnutí mezi jednotlivými segmenty dostatečně intenzivní, může vzniknout štěpící linie.

S. M. Lipset a S. Rokkan ve své publikaci tvrdí, že štěpící linie vznikly na základě dvou historických procesů. Prvním procesem byla národní revoluce, která vedla k vytváření moderních národů, což vyvolávalo střety mezi regiony, které se neidentifikovaly s centrem řídícím proces vytváření národa, z důvodů odlišné etnicity, jazyka nebo historického vývoje. Vznikla tak štěpící linie centrum – periferie. Národní revoluce probíhala v době, kdy docházelo k velkým konfliktům mezi katolíky a protestanty. Tyto náboženské rozpory byly později ještě ovlivněny odlukou církve od státu, a proto na základě národní revoluce vznikla i další štěpící linie církev – stát (Lipset-Rokkan 1967: 13-15).

Druhým historickým procesem byla revoluce průmyslová. V době průmyslové revoluce rostl význam měst, do kterých se lidé stěhovali za prací, a nerostl pouze ekonomický význam těchto center, ale také jejich politický vliv. To se ovšem nelíbilo venkovskému obyvatelstvu, a z toho důvodu vznikla štěpící linie město – venkov. Průmyslová revoluce je také nerozlučně spjata s vytvořením kapitalistické ekonomiky, která v rozhodující míře závisí na soukromém podnikání. V důsledku tohoto nového ekonomicko-společenského uspořádání se vytvořila čtvrtá štěpící linie zaměstnavatel – zaměstnanec³ (Lipset-Rokkan 1967: 13-19).

Představené čtyři hlavní štěpící linie autoři rozdělují ještě podle dvou

---

² Více v podkapitole 2.4

³ Někdy se pro tuto štěpící linii také používá označení „owner – worker“ čili „vlastník - pracující“

dimenzí: funkcionální a teritoriálně-kulturní. Do funkcionální dimenze řadí štěpící linie církev – stát a zaměstnavatel - zaměstnanec. Do teritoriálně-kulturní potom spadají linie centrum – periferie a město – venkov (Lipset-Rokkan 1967: 9-14).

Do své teorie Rokkan a Lipset zahrnují také koncept „čtyř prahů“⁴ říkající, že každé hnutí se na cestě k prosazení svých cílů musí vypořádat se čtyřmi otázkami. Zaprvé s otázkou legitimity: jaká je šance, že budou námitky a požadavky hnutí uznány jako legitimní nebo odmítnuty jako neopodstatněné a konspirační? Druhá je otázka začlenění: je většině podporovatelů hnutí umožněno participovat na reprezentaci hnutí? Zatřetí otázka reprezentace: musí se nové hnutí začlenit do větších a starších hnutí, aby si zajistilo přístup do reprezentativních orgánů nebo se do těchto orgánů dokáže začlenit samo bez cizí pomoci? A poslední otázka síly většiny⁵: jsou v systému vybudovány brzdy a protiváhy na ochranu minorit nebo může početní většina provádět rozsáhlé strukturální změny? Na základě odpovědí na tyto otázky pak autoři určují jednotlivé druhy stranických systémů. Zmiňují autokratické nebo oligarchické režimy, zárodečné interní stranické systémy politických klik a klubů, stranické systémy generující vnější podporu, soutěžní systémy s rovným všeobecným volebním právem mužů a další⁶ (Lipset-Rokkan 1967: 27-29).

Jak bylo zmíněno výše, každý segment společnosti spadající do štěpící linie je zpravidla reprezentovaný zájmovou, či nátlakovou skupinou, ale nejčastěji politickou stranou. Na základě výše zmíněných štěpících linií proto můžeme identifikovat vznik politických subjektů. Štěpící linie město – venkov dala vzniknout agrárním stranám, které zastupovaly zájmy venkovského obyvatelstva. Štěpící linie centrum – periferie dala vzniknout různým lokálním a regionálním stranám, které chránily zájmy regionu odlišného od centra. Na základě štěpící linie církev – stát se zformovaly křesťansko-demokratické strany. Další štěpící linie zaměstnavatel – zaměstnanec vytvořila základ pro vznik socialistických a sociálně-demokratických stran. Poslední a současně nejmladší štěpící linii považují autoři za

---

⁴ V originále „The Four Thresholds“

⁵ V originále „majority power“

⁶ Pro kompletní výčet viz Rokkan, Lipset strany 27 – 29

nejdůležitější, jelikož na jejím základě vznikly nejdůležitější moderní strany a také měla homogenizující vliv na rozdíl od zbylých tří štěpících linií, které vysvětlují podle autorů rozdíly ve vývoji stranických systémů v Evropě (Lipset-Rokkan 1967: 14-19).

Rokkanova a Lipsetova teorie ve svém závěru vytváří hypotézu o tzv. zamrznutí stranických systémů⁷, tato hypotéza tvrdí, že stranické systémy v šedesátých letech 20. století jsou až na několik významných výjimek prakticky stejné jako ve dvacátých letech 20. století a reflektují štěpící linie z této doby, kdy se stranické systémy utvářely (Lipset-Rokkan 1967: 50).

2.2 Ronald Inglehart

Další významnou osobností, která zásadním způsobem ovlivnila teorii štěpících linií, je americký politolog Ronald Inglehart. Na rozdíl od svých předchůdců Rokkana a Lipseta, působil Inglehart v pozdějším období, které bylo typické mnoha změnami oproti první polovině 20. století. Od šedesátých let 20. století začínaly hrát větší roli politické postoje mladé generace. Tato generace byla vychovávána v jiných podmínkách než generace předešlé. Vyrůstala v době poválečného rozvoje a ve vyšší životní úrovni, také proto přinesla do společnosti nové hodnoty a postoje. Další společenskou změnou byl snižující se počet dělnictva i zemědělského obyvatelstva nahrazený růstem střední třídy. Tyto společenské změny zapříčinily oslabení identifikace voličů s tradičními stranami, tedy ztrátu silné voličské loajality. Tím pádem vzrostla voličská volatilita, zvýšil se počet fluktuujících voličů a začalo docházet k přesunům podpory mezi jednotlivými tradičními stranami, ale hlavně k přesunům od tradičních stran k novým alternativním stranám. Tyto změny měly v jednotlivých společnostech vždy jiný rozsah, průběh i jiné důsledky, avšak obecně se tvrdí, že na základě nich došlo k tzv. „rozmrznutí“⁸ stranických systémů (Inglehart 1990: 3-11).

Ronald Inglehart na základě výše zmíněných společenských změn vytvořil

---

⁷ V originále „freezing“

⁸ V originále „unfreezing“

tezi o vzniku nové štěpící linie materialismus – postmaterialismus. Staré materiální hodnoty jsou podle jeho teze konfrontovány s postmateriálními hodnotami jako je např. seberealizace, sebevyjádření, požadavek na rozšíření politické participace, ale také ochrana životního prostředí nebo důraz na kvalitu života. Tyto hodnoty reprezentuje právě nová generace a Inglehart se domnívá, že zastoupení postmaterialistických hodnot ve společnosti roste souběžně s růstem ekonomické vyspělosti státu. Materialisté dle Ingleharta více důvěřují státním autoritám a institucím. U postmaterialistů je tomu naopak, důvěra ve státní instituce, ale také např. v církvech je u nich malá. Svůj zájem o politiku většinou nevyjadřují pomocí institucí, nýbrž formami bojkotu, podepisováním petic, případně vytvářením zájmových a nátlakových skupin, čímž je oslabována institucionalizovaná forma politické participace, jako je členství ve stranách (Inglehart 1990: 5-11). Kromě samotné linie materialismus – postmaterialismus Inglehart ještě zdůrazňuje význam stupně vzdělání (Inglehart 2008: 133) a mezigenerační rozdíly (Inglehart 2008: 140 - 143).

Na základě štěpící linie materialismus – postmaterialismus vznikly nové politické strany, z nichž byly nejúspěšnější environmentální strany zelených. Tradiční strany také reagovaly na tuto štěpící linii a snažily se do svého programu zahrnout některé postmaterialistické hodnoty, např. ochranu životního prostředí, ale současně si chtěly udržet stávající voliče. Štěpící linie materialismus – postmaterialismus je specifická také tím, že do jisté míry vede napříč staršími štěpícími liniemi, které definovali Rokkan a Lipset. Tato štěpící linie však nebyla natolik výrazná a silná. Sílu štěpící linie lze také ilustrovat na významu stran, které na jejím základě vznikly. Tyto strany se etablovaly pouze jako tzv. „malé strany“ a v některých oblastech se neetablovaly prakticky vůbec, jelikož postmateriální hodnoty nenahradily u většiny společnosti hodnoty materiální (Inglehart 1990: 95).

2.3 Arend Lijphart

Nizozemský politolog Arend Lijphart je dalším významným vědcem, jehož jméno je spjato s teorií štěpících linií. Ve své práci navazuje na výše zmíněné předchůdce,

jejich koncepty však modifikuje a doplňuje. Lijphart se zaměřil především na západní Evropu a její stranické systémy. Ve své práci vymezuje sedm dimenzí, dimenze však nespojuje s původem stran, v jeho pojetí jsou prostorem, ve kterém se odehrává stranická soutěž. První čtyři dimenze vycházejí z původního rozdělení S. M. Lipseta a S. Rokkana: socioekonomická dimenze, kulturně - etnická dimenze, dimenze město – venkov a náboženská dimenze. Pátá dimenze vychází z Inglehartovy štěpící linie a jedná se o postmaterialistickou dimenzi. Šestou dimenzí je podpora k režimu. V této dimenzi spolu soupeří strany uznávající soudobý režim se stranami požadujícími změnu režimu, případně velké a zásadní změny v jeho fungování. Jak bylo zmíněno, Arend Lijphart se věnuje západní Evropě, proto jsou strany obhajující režim zároveň stranami obhajujícími demokratický systém vládnutí. Jako typický příklad stran, které si přejí změnu režimu, či zásadní změnu jeho fungování, uvádí komunistické strany. Sám Lijphart však uvádí, že od sedmdesátých let se situace mění, jelikož komunistické strany se vymaňují z vlivu Sovětského Svazu a začínají přijímat pravidla demokratické soutěže, čímž se jejich protirežimní úloha značně oslabuje a vytrácí. Sedmou dimenzí je zahraniční politika. Do této dimenze spadají především strany vymezující se vůči sobě na základě postojů k evropské integraci. Jedná se tedy o soupeření stran obhajujících a podporujících evropskou integraci proti stranám, které evropskou integraci kritizují, či dokonce naprosto odmítají (Lijphart 1990: 253-266).

2.4 Poslední vývoj v teorii štěpících linií a současní autoři

Ve třech předchozích podkapitolách byly popsány koncepty autorů tvořících stěžejní základ soudobé teorie štěpících linií. Považuji však za nezbytné seznámit čtenáře i s posledním vývojem v teorii štěpících linií, který proběhl zhruba od devadesátých let do současnosti, jelikož vědecká diskuze o přístupech ke štěpícím liniím dospěla k poměrně závažným poznatkům.

Současná věda se musí při studiu štěpících linií vypořádávat s několika novinkami. První novinkou je vznik nových případů ke studiu takřka po celém světě, zejména v Africe, latinské Americe, Asii, střední a východní Evropě. Další

novinkou je etablování nových metod výzkumu a třetí novinkou je nové pojmové porozumění termínu „štěpící linie.“ Pro účely své práce považuji za nutné se nyní podrobněji zastavit právě u pojmového aparátu. V současnosti znesnadňuje výzkum štěpících linií řada nesprávně používaných a matoucích pojmů, ale také samotný pojem „štěpící linie“ je v současnosti již poměrně nejasný. Důvodem pro toto zamlžení pojmu „štěpící linie“ může být fakt, že zakladatelé teorie štěpících linií Rokkan a Lipset tento pojem nedefinovali dostatečně precizně. Následné časté používání pojmu v rozdílných významech pak přispělo k jeho nejednoznačnosti (Deegan-Krause 2006: 538-539).

Někteří autoři se tedy začali pokoušet o vytvoření definice štěpících linií, aby zabránili pojmové nejednoznačnosti. Jednu z definic vytvořili společně Stefano Bartolini a Peter Mair. Ti říkají, že štěpící linie se skládá ze tří prvků. Zaprvé empirického prvku, který můžeme definovat v sociálně – strukturálních termínech. Zadruhé z normativního prvku, který nastavuje hodnoty a vytváří přesvědčení, které následně poskytuje pocit identity, ale také sounáležitosti s vlastní sebevědomou sociální skupinou. Zatřetí organizační, či behaviorální prvek, který nastavuje interakce s institucemi a organizacemi, jako jsou politické strany, které jsou součástí štěpící linie. Bartolini a Mair říkají, že štěpící linie vzniká až ve chvíli, kdy všechny tyto tři prvky existují souběžně ve stejné době. Dále zdůrazňují, že štěpící linie nemohou být zjednodušovány na pouhou sociální stratifikaci, sociální rozdíly se stávají štěpící linií, až když jsou tak zorganizovány (Bartolini – Mair 1990: 215-216).

Gábor Tóka zdůrazňuje, že při společenské uzavřenosti může sloužit jako základ pro štěpící linie pouze několik kvazi-demografických rozdílností. Jsou to třídy, etnicko-náboženská nebo regionální identita a příslušnost k městu nebo venkovu na základě trvalého pobytu (Tóka 1998: 597).

S konceptem Bartoliniho a Maira dále pracuje Kevin Deegan-Krause, který tvrdí, že snaha identifikovat štěpící linii se všemi třemi prvky je pro některé případy v některých obdobích velmi přínosná, ale existují případy, v nichž je kontraproduktivní. Proto říká, že je potřeba vytvořit nižší kategorii pro „něco menšího,“ než je štěpící linie. Navrhuje zjednodušení Bartoliniho a Mairova

konceptu do sedmi hlavních vztahů, které prochází třemi úrovněmi. První a nejnižší úroveň štěpení je *difference*⁹, který vyjadřuje význam jediného štěpícího prvku. Existují tři typy *difference*: *structural difference*, který zahrnuje empirické, askriptivní nebo demografické kategorie. Další je *institutional difference*, zahrnující aktivitu institucí a organizací, zejména pak politických stran a poslední je *attitudinal difference* odkazující k normativním, hodnotovým a individuálním postojům. Druhou úroveň reprezentuje termín *divide*. Existují tři typy tohoto dělení, které vždy kombinují dva z výše vyjmenovaných štěpících prvků. Prvním termínem je *position divide*, který je tvořen kombinací *structural difference* a *attitudinal difference*, jedná se o typ nepolitického štěpení, které zahrnuje strukturu i normativní individuální postoje, ale chybí zde politická strana, či jiná politická instituce, která by štěpení zpolitizovala. Druhým typem je *census divide* vzniklý kombinací *structural difference* a *institutional difference*, představuje tedy kombinaci skupinové identity a politické volby, kdy jedinec hlasuje pouze podle příslušnosti k určité sociální skupině a prakticky nedbá na individuální postoje. Někdy je tento jev označován za čistě strukturální hlasování. Třetím pojmem je *issue divide* spojující *attitudinal difference* a *institutional difference*, tedy spojení individuálních normativních postojů s politickou institucí jako je politická strana. Toto spojení vytváří velké množství alternativ. Třetí a poslední úroveň je *full cleavage* neboli úplná štěpící linie, která vzniká propojením všech tří *differences* a obsahuje jak strukturální složku sebevědomé sociální skupiny, tak subjektivní individuální postoje s politickou stranou, či organizací, která reprezentuje tuto skupinu uvnitř štěpící linie. Takto vymezit termín *full cleavage* je důležité a snad i nezbytné, neboť termín štěpící linie - cleavage - byl použit již v tolika významech, že může sloužit pouze jako obecný termín pro rozdělení (Deegan-Krause 2006: 539-540).

Štěpícími liniemi se zabývá i významný italský politolog Giovanni Sartori, když se věnuje stranické soutěži. Zdůrazňuje význam pravo - levého štěpení, toto

---

⁹ Jelikož pro tento pojem neexistuje adekvátní odborný ekvivalent a tato práce si neklade za cíl vytvářet české pojmosloví k teorii štěpících linií, budu uvádět pojem *difference* v originálním znění, stejně jako některé další pojmy, např. pojem *divide*.

štěpení považuje za důležité především v multipartismu. Čím více roste počet stran, tím více roste podle Sartoriho význam pravo – levého štěpení, a to zejména jako prostředek pro orientaci voliče v prostoru stranické soutěže. Sartori tvrdí, že ke zorientování v jednoduchém bipartismu volič nepotřebuje škálu pravice – levice. K tomu, aby se dokázal identifikovat s jednou ze dvou nabízených alternativ, to není zapotřebí, jakmile však začne počet stran růst, je pro voličovu orientaci tato škála v podstatě nezbytná. Pravo – levý prostor je také častější, čím více se odchylujeme od pragmatické k ideologické politice (Sartori 2005: 347).

Sartori nezpochybňuje existenci dalších štěpení, sám uvádí např. štěpení na etnickém základě, integrace – národ nebo církev – stát. Významnost pravo – levého štěpení však spočívá v tom, že se podle něj dokáže volič nejlépe orientovat, ale také protože absorbuje celou řadu kritérií. V této štěpící linii je zahrnuto kritérium ekonomické, socioekonomické, ústavní, populistické nebo geografické. V ekonomickém kritériu je levice na straně státní kontroly a správy podniků, která v extrémním případě vyústí v kolektivizované hospodářství, pravice obhajuje svobodný tržní systém, založený na soukromém vlastnictví. Socioekonomické kritérium je asi nejvýraznější, v něm se levice zastává státu blahobytu založeném na silném sociálním systému přerozdělování ekonomických zdrojů a pravice se od takového systému odklání. Ústavní kritérium dle Sartoriho znamená, že extrémní levice a extrémní pravice jsou používány jako ukazatele antisystémové opozice a ústavní levice-pravice se liší podle vztahu zákonů ke společenské nerovnosti. Další kritérium pracovalo s konceptem změny nebo zachování statusu quo, levice bývala identifikována se „změnou“ nebo „pohybem,“ zatímco pravice byla srovnávána se zachováním statusu quo. Populistické kritérium je umísťování žádostí směrem k masám podél linie socioekonomické stratifikace společnosti ve srovnání se směrem nahoru. Geografickým, či geopolitickým kritériem může být identifikace „západu“ s pravíci a „východu“ s levíci, byť většina těchto kritérií je použitelná jen v demokratických systémech a „východ“, reprezentovaný v době studené války¹⁰ Sovětským svazem, mohl být označený za levicový pouze na základě státem

---

¹⁰ Uvádím období studené války, jelikož v tomto období bylo štěpení západ = pravice vs. východ = levice nejpatrnější.

vlastněného a centrálně plánovaného hospodářství (Sartori 2005: 341-343). Sartori dále tvrdí, že pravo-levé štěpení dobře odráží postoje voličů v hlavních oblastech konfliktů i jejich náklonnost k významným politickým objektům. Své tvrzení podkládá údaji z Eurobarometru z roku 1976, z nichž je patrné, že pravo-levá orientace voličů má spojitost i s řadou dalších postojů. Uvedeny jsou postoje vůči duchovenstvu, odborům, studentským protestům, policii, ženskému hnutí, velkým společnostem aj. Na závěr své práce Sartori zdůrazňuje, že netvrdí, že různorodé štěpící linie z různých zemí lze vměstnat do jedné pravo-levé linie a pro partikulární oblast je vždy nepochybně lepší použít přímé a specifické indikátory. Tvrdí však, že pravo-levá linie je dobře použitelná a zjednodušuje analýzu, takže její klady převažují nad jejími zápory (Sartori 2005: 369-372).

V popisu výše uvedené teorie jsem výslovně nezmínil dopady chování politických elit na rozhodování voličů. Mohlo by se proto čtenáři zdát, že teorie štěpících linií vnímá vztah voličů k politickým elitám jednosměrně, a politické elity pouze reprezentují a artikulují postoje vznikající zdola v segmentech společnosti, které zastupují. To však samozřejmě není pravda a i vědci zabývající se štěpícími liniemi tento fakt zohledňují. Existuje zdokumentovaná role kolektivních akcí, organizovaných politickými stranami na posílení strukturálních a kulturních rozdílů mezi levicovými sociokulturními profesionály a rivalskou novou střední třídou v manažerských pozicích (Kriesi 1998: 171 – 172).

Lze také tvrdit, že politické elity některé rozdíly zdůrazňují a jiné naopak tlumí. Zejména v době před institucionalizací stranického systému se rozhodují podle toho, jaké významné problémy se v minulosti vyvinuly v jiných politických systémech (Mainwaring 1999: 59). Některé průzkumy ukazují, že politické elity mohou propojovat dříve nesouvisející postoje. Je totiž doloženo, že např. voliči ve Spojených státech amerických mění své postoje v reakci na změnu postojů politických elit, se kterými se identifikují. Strany tak mohou vytvářet postoje k jednotlivým štěpením. Pro strany je to výhodné, jelikož když polarizují na více tématech, jsou pro voliče lépe identifikovatelné a snadněji je budou voliči následovat (Layman – Carsey 2002, 201-202).

Existují samozřejmě i další štěpící linie, vytvořené jinými teoretiky, které na

závěr kapitoly již pouze vyjmenuji. Jedná se o štěpící linii demokracie – autoritarismus (Eysenck 1999: 111), štěpení za základě genderu, ve kterém dva segmenty, mezi nimiž ke štěpení dochází, představují muži a ženy¹¹ (Brooks, Nieuwbeerta, Manza 2006: 92-93) a ekonomický sektor (Kriesi 1998: 175)

Z představených přístupů se nejvíce ztotožňuji s konceptem Arena Lijpharta, jelikož dle mého soudu nejlépe reaguje na vývoj stranických systémů, a tím pádem dokáže dobře zhodnotit štěpící linie v soudobých podmínkách. Rostoucí význam tzv. *issue divides*, které odpovídají pojetí Arena Lijpharta ostatně zmiňuje i Kevin Deegan-Kraus, což dokládá vysokým počtem pokusů o vytvoření kompletního schéma „*issue divides*“ a také tvrdí, že naopak klesá význam strukturálních *divides* (Deegan-Krause 2006: 541). Koncept Arena Lijpharta proto použiji dále ve své práci k aplikaci na irský stranický systém.

Jelikož se ve své práci budu poněkud více zabývat pravo-levou štěpící linií, jak je patrné již z cíle samotné práce, je třeba tuto štěpící linii definovat. Pravo-levá štěpící linie není synonymem socioekonomického štěpení, přestože např. Sartori toto štěpení výrazným způsobem upřednostňuje před ostatními štěpícími liniemi (Sartori 2005: 347). Ve své práci budu pracovat s širším pojetím pravo-levé štěpící linie, která není chápána jen jako socioekonomické štěpení, ale také jako soutěž mezi liberálnějšími stranami upřednostňující změnu a stranami konzervativnějšími, které změnu odmítají. Současně může být pravice spojována s upřednostněním individuality a rovnosti příležitostí a levice s větším kolektivismem a důrazem na výslednou rovnost. Pracuji tedy s konceptem, který se blíží spíše pohledu Petera Maira, než pohledu Giovaniho Sartoriho (Mair 1986: 457).

---

¹¹ Podle některých průzkumů např. ženy častěji podporují a volí levicové strany, než muži viz Brooks, C.; Nieuwbeerta, P.; Manza str. 93

3 Irský stranický systém

3.1 Vznik moderního irského stranického systému

V následující části práce se zabývám vývojem irského stranického systému, tento vývoj sleduji od počátku 20. století, jelikož právě v té době se začal formovat moderní irský stranický systém. Formování irského stranického systému je na počátku 20. století spjata se stranou Sinn Féin, která byla založena 28. listopadu 1905 Arthurem Griffithem, ten je často označován za „otce“ Sinn Féin. Stranu nejprve tvořila nesourodá skupina nacionalistů, z níž někteří, jako např. Arthur Griffith, nechtěli vůbec bojovat s Irskou Parlamentní stranou ve volbách a jiní, jako např. Bulmer Hobson, chtěli Irskou Parlamentní stranu porazit (O'Beirne-Ranelagh 1994: 161-162).

Arthur Griffith, jakožto duchovní otec strany, vytvářel politiku Sinn Féin, mnohé z jeho stěžejních myšlenek jsou shrnuty v knize *The resurrection of Hungary: a parallel for Ireland*, která vyšla roku 1904. Griffith prosazoval dualistickou anglo – irskou monarchii podle rakousko – maďarského modelu, navíc zastával společně s předáky autonomistické strany názor, že zákon o unii z roku 1800 je protiprávní. Z toho usuzoval, že všichni poslanci zasedající ve westminsterském parlamentu se podílejí na této nezákonnosti a měli by z parlamentu vystoupit. Po vystoupení by měli utvořit v Irsku tzv. „Radu tří set“, ta by se kromě oněch poslanců skládala i z volených zástupců jednotlivých hrabství a místní samosprávy. Rada tří set by pak převzala vládu nad Irskem a prosazovala by politickou i ekonomickou soběstačnost. To byla politika, která umožnila Maďarsku získat nezávislost na Rakousko-Uhersku. Griffith byl však krátce také členem Irského republikánského bratrstva a přinejmenším v době formulování této politiky byl zastáncem separatismu. Politiku dualistické monarchie prosazoval, jelikož předpokládal, že má větší šanci na úspěch, neboť osloví větší počet Irů. Politika vytvořená Arthurem Griffithem opravdu dokázala přilákat členy mnoha organizací,

zejména Společenství Irů¹², Národní radu¹³, Dcery Irska¹⁴ nebo belfastské republikány. V roce 1908 se všechny tyto organizace sjednotily v Sinn Féin, strana začala vydávat vlastní týdeník a ve volbách do místních samospráv byla poměrně úspěšná (McCartney 2012: 217; O'Beirne-Ranelagh 1994: 162).

V roce 1907 (srov. McCartney 2012: 217) se objevilo pnutí uvnitř Sinn Féin v otázce doplňovacích voleb do westminsterského parlamentu v severním Leitrimu. Charles J. Dolan, tehdejší poslanec za severní Leitrim, rezignoval na svou funkci a v doplňovacích volbách kandidoval za absentionistickou¹⁵ Sinn Féin, volby však nevyhrál a do roku 1917 to byl poslední pokus Sinn Féin ucházet se o místo ve westminsterském parlamentu. Pod Griffithovým vlivem se Sinn Féin věnovala organizování Irských zemských rad¹⁶ a koordinováním jejich podpory pro autonomní snahy označované jako tzv. *Home Rule*, čímž vytvářela tlak na Irskou Parlamentní stranu. V letech 1910 a 1911 prožívala strana krizi, jelikož mnoho členů bylo nespokojeno s Griffithovým umírněným konstitucionalismem a v roce 1910 společně s Bulmerem Hobsonem opustili Sinn Féin. Stále také probíhaly na půdě westminsterského parlamentu debaty o irské autonomii. V letech 1912, 1913 a 1914 byl třikrát schválen zákon o autonomii dolní sněmovnou, ale vždy byl zamítnut sněmovnou lordů, která však kvůli platnosti parlamentního zákona mohla přijetí zákona o autonomii pouze oddálit. Dne 15. září 1914 byl po schválení králem Jiřím V. zákon přijat. Z důvodu, že šest týdnů před podepsáním tohoto zákona vyhlásilo Spojené Království válku Německu, byla však implementace zákona odložena do konce války (O'Beirne-Ranelagh 1994: 162-163).

V otázce autonomie však nebylo celé Irsko jednotné, především v Ulsteru existovala početná skupina odpůrců autonomie – tzv. Unionistů. Unionisté rozpoutali kampaň proti autonomii, která předznamenala následné rozdělení ostrova. Irská Parlamentní strana navíc po dlouhou dobu v otázce autonomie váhala, za což byla v Irsku ostře kritizována. Irská Parlamentní strana ztrácela podporu i po

---

¹² V originále „Cumann na nGaedheal“

¹³ V originále „National Council“

¹⁴ V originále „Inghinidhe na hÉireann“

¹⁵ I kdyby volby vyhrál, nemohl by ve westminsterském parlamentu zasednout, protože Sinn Féin chápala začlenění irských poslanců do westminsterského parlamentu jako nelegální.

¹⁶ V originále „Irish country councils“

vypuknutí války, díky které byla odložena otázka autonomie na neurčito. Předseda Irské Parlamentní strany John Redmond navíc ve válce vyjádřil podporu Velké Británii, což vyvolalo další kritiku. Oslabení Velké Británie válkou chtěly využít některé radikální organizace k prosazení autonomie násilnou cestou. Hlavní roli hrálo Irské republikánské bratrstvo, ale připojily se i jiné organizace např. Connollyho Občanská armáda a společně naplánovaly povstání, které je známo jako tzv. *Velikonoční povstání* z roku 1916. Samotné Velikonoční povstání nebylo příliš úspěšné, protože bylo poměrně rychle potlačeno, přesto představuje výrazný mezník v irských dějinách. Po povstání totiž následovaly tvrdé represe v podobě popravování povstalců, ale také zatýkání lidí, kteří se povstání vůbec neúčastnili. To vyvolalo velké změny v postojích irské veřejnosti, díky kterým získávala stále větší podporu Sinn Féin, zatímco Irská Parlamentní strana rychle ztrácela iniciativu a podporu (McCartney 2012: 223-225).

Roku 1918 byla provedena všeobecná volební reforma pro Velkou Británii a Irsko, díky které získali volební právo všichni muži starší 21 let a některé ženy starší 30 let. V prosinci téhož roku se konaly volby do westminsterského parlamentu. Sinn Féin měla v té době výraznou podporu a získala 73 mandátů, unionisté 26 mandátů a Irská Parlamentní strana pouze 6 mandátů. V jižní části ostrova tak naprosto nahradila Irskou Parlamentní stranu. Poslanci zvolení za Sinn Féin však podle strategie své strany, kterou vypracoval Arthur Griffith, odmítli zasednout ve westminsterském parlamentu, místo toho se sešli v Dublinu, prohlásili se za první zasedání autonomního irského parlamentního shromáždění¹⁷ a přijali deklaraci o nezávislosti Irska. Vláda v Londýně zareagovala dalšími represemi, nechala rozehnat irský parlament a do Irska byly poslány další armádní jednotky. Následovalo období známé jako anglo-irská válka, které trvalo až do roku 1921 a výrazně poškodilo již tak dost komplikované vztahy mezi Irskem a Velkou Británií (Šlosarčík 2007: 28-29).

Další volby se konaly roku 1921 a v těch obsadila Sinn Féin společně s několika nezávislými poslanci všechny mandáty. Tomu, že byla situace v té době v

---

¹⁷ V irštině tzv. Dáil Éireann

Irsku velmi napjatá, nasvědčuje i fakt, že se proti kandidátům Sinn Féin nepostavili žádní opoziční kandidáti, jednak s cílem netříštit národní síly Irska, ale také kvůli hrozbám ze strany Sinn Féin. V červenci 1921 byla ukončena anglo-irská válka uzavřením příměří mezi Sinn Féin a britskou vládou. V říjnu pak byla zahájena jednání o novém uspořádání anglo-irských vztahů. Vedením irské delegace byl pověřen Michael Collins a ten 5. prosince 1921 podepsal za irskou stranu tzv. anglo-irskou dohodu. Tato dohoda však nenaplnovala hlavní požadavek Irů na absolutní nezávislost, dohoda dávala Irsku „pouze“ status dominia. Druhým ústupkem britské straně pak bylo rozdělení Irska na 26 hrabství tvořících jižní irské dominium a na Severní Irsko, které zůstalo začleněné ve Spojeném království. Dohoda tedy představovala jakýsi kompromis mezi Irskem a Velkou Británií a bylo jasné, že nebude přivítána celou irskou společností (Šlosarčík 2007: 29).

Anglo-irská dohoda rozštěpila nejen společnost, ale také samotnou Sinn Féin na prosmluvní a protismluvné křídla. Prosmluvní tábor se zformoval okolo Arthura Griffitha a Michaela Collinse, protismluvné frakce okolo Eamona de Valery. Pro odpůrce byla dohoda nepřijatelná, jelikož nezaručovala absolutní nezávislost Irska, za kterou mnoho Irů bojovalo. Pro zastánce dohody bylo zase důležité, že se jejím prostřednictvím vytváří určitý prostor pro postupné dosažení autonomie. Irský parlament smlouvu 7. ledna 1922 schválil, pro bylo 64 poslanců, proti 57. V červnu 1922 následovaly všeobecné volby, které potvrdily převahu podpory pro zastánce smlouvy, těch bylo zvoleno 58, odpůrců smlouvy ze Sinn Féin bylo zvoleno 36 a dále se do Irského parlamentu dostala také Labouristická strana se 17 mandáty a zbylých 17 mandátů připadlo na menší strany a nezávislé. Odpůrci smlouvy výsledky voleb odmítli a rozpoutala se občanská válka, která trvala až do května 1923. Během občanské války mimo jiné zemřel i Arthur Griffith a Michael Collins, vedení prosmluvní Sinn Féin se tedy ujal William Thomas Cosgrave a v březnu 1923 založil Cumann na nGaedheal¹⁸, jako stranu podporující anglo-irskou dohodu. Tato strana zůstala ve vládě až do roku 1932 (Chubb 1992: 91-92).

V květnu 1926 založil Eamon de Valera stranu Fianna Fáil.¹⁹ Strana se

---

¹⁸ Překládá se jako „Galská liga“

¹⁹ Někdy se překládá jako „vojáci osudu“

zformovala z bývalého protismluvného křídla Sinn Féin, která mezitím prakticky zmizela z politické scény a po volbách roku 1927 se stala hlavní opoziční silou (Coogan 1993: 384-387). V dalších volbách roku 1932 pak získala 17 mandátů a poprvé sestavila vládu společně s Labouristickou stranou (Coogan 1993: 433-435).

V reakci na vítězství Fianna Fáil ve volbách, vznikla v roce 1933 strana Fine Gael²⁰ sloučením dosavadní vládní Cumann na nGaedheal s menšími nevládními stranami Národní gardou a Národní centristickou stranou (Šlosarčík 2007: 147). Tím byl položen základ moderního stranického systému. Zaprvé proto, že všechny tři zmíněné strany – Fianna Fáil, Fine Gael a Labouristická strana od té doby vždy byly a dodnes jsou nejsilnějšími politickými subjekty. Zadruhé z toho důvodu, že v roce 1933 byly potvrzeny „zásady politické demokracie Svobodného státu“²¹, protože Cosgrave²² předal úřad politikům, kteří se ještě deset let předtím vzniku tohoto státu stavěli na odpor“ (Lynch 2012: 236-239).

3.2 Fianna Fáil

V této podkapitole se zaměřím na stranu Fianna Fáil, která od svého nástupu do vlády v roce 1932 hrála po velkou většinu své historie roli nejsilnější irské strany. Zaměřím se nejen na její vývoj, ale také na její postoje k nejzávažnějším společenským otázkám, které se po dobu jejího působení objevily. Postoje k těmto problémům a otázkám budu v dalších podkapitolách zkoumat také u dalších stran.

Jak bylo uvedeno výše, strana Fianna Fáil byla založena Eamonem de Valerou 16. května 1926 a tvořená byla převážně odpůrci anglo-irské dohody, kteří odešli ze Sinn Féin. V roce 1927 se poprvé dostala do irského parlamentu a o pět let později se v roce 1932 ujala vlády, ve které vydržela nepřetržitě až do roku 1948. Tato vláda deklarovala, že bude provádět republikánskou politiku, podpoří rychlou industrializaci a z ústavy vyškrtne přísahu věrnosti britské koruně. Tyto sliby pak začala postupně plnit (Coogan 1993: 384-387).

Ministr průmyslu a obchodu Seán Lemass připravil program rychlé

---

²⁰ Překládá se jako „Kmen Keltů“ či „Irský národ“

²¹ „Svobodným státem“ je míněn Irský svobodný stát

²² William Thomas Cosgrave - premiér a předseda Cumann na nGaedheal

industrializace. Vystavil tím zemědělství následkům opatření, která přispěla k průmyslovému rozvoji. Zemědělcům se zvýšily výrobní náklady, neboť na zemědělské produkty byla uvalena cla. Lemass také prosazoval zásahy státu do ekonomiky, z toho důvodu vznikly např. v roce 1936 státní aerolinie Aer Lingus, v roce 1944 vznikl státní irský transportní systém a roku 1946 vznikl po přijetí zákona o těžbě rašeliny nejúspěšnější státní podnik produkující tuhá paliva – Bord na Móna. Hlavní roli v hospodářství a hospodářské politice tehdejší Fianna Fáil hrály státní a polostátní podniky. Prvním výrazným krokem de Valerovy vlády bylo odmítnutí platit pozemkovou rentu Velké Británii, toto rozhodnutí rozpoutalo tzv. „hospodářskou válku“, neboť Británie reagovala uvalením cel na dovoz jatečního dobytka z Irska a Irský svobodný stát reagoval uvalením cel na britské zboží. Hospodářská válka trvala až do roku 1938 a výrazně zhoršila dopady celosvětové hospodářské krize na Irsko, pozoruhodné je, že irští občané a voliči, kterých se dopady Hospodářské války nejvíce dotkly, stále podporovali vládu Eamona de Valery. Spor byl nakonec uzavřen jednorázovou platbou Velké Británii a předáním smluvních přístavů Irsku. V roce 1936 byl přijat dodatek k ústavě, který z ní vyškrtl veškeré zmínky o britské koruně a generálním guvernérovi. V červenci následujícího roku byla parlamentem schválena nová ústava, která byla následně potvrzena v referendu. Nová ústava mimo jiné garantovala, že je Irsko suverénním, demokratickým a nezávislým státem. V platnosti však stále zůstával zákon o zahraničních vztazích, podle kterého zůstával britský monarcha prostředníkem při akreditaci irských diplomatů v zahraničí a to i přesto, že byl roku 1938 zvolen dr. Douglas Hyde prvním prezidentem Irska. V roce 1939 vypukla druhá světová válka, ve které Irsko vyhlásilo 2. září 1939 neutralitu. Irská vláda za to byla kritizována ze strany Spojenců, ale měla v tomto kroku velmi silnou podporu irské veřejnosti. Většina Irů sice boj Spojenců proti Německu morálně podporovala a někteří dobrovolně vstupovali do britské armády, ale byli přesvědčeni, že rozdělení ostrova podporované Velkou Británií brání Irsku bojovat po boku Velké Británie, pokud nechce zpochybnit své vlastní politické cíle (Lynch 2012: 239-245).

Po konci druhé světové války se stal zřejmě nejžehavějším tématem zákon o zdravotní péči, konkrétně pasáže „Péče o matku a dítě.“ Zákon reformující

zdravotní péči byl předložen již v roce 1947 ministrem Fianna Fáil zhruba půl roku před volbami. V roce 1948 však ve volbách překvapivě nezískala Fianna Fáil dostatečný počet hlasů, aby pokračovala ve vládě a vlády se ujala široká koalice Fine Gael, Clann na Poblachta, Clann na Talmhan, Labouristické strany a nezávislých. Nový ministr zdravotnictví dr. Noel Browne se tedy musel vypořádat s připravovanou zdravotnickou reformou a navrhl systém, který by poskytoval péči všem matkám a dětem do 16 let a financovaný by byl z daní. Tento návrh však narazil na tvrdý odpor, a to jak ze strany katolické církve, tak ze strany lékařů. Míra intervence katolických hodnostářů byla velká a nakonec začal návrh ztrácet podporu i mezi poslanci koalice. Tento krizový stav nakonec vyústil v rezignaci Noela Brownea 11. dubna 1951 a nové volby (Coakley 1999a: 61).

Volby v roce 1951 vyhrála Fianna Fáil se ziskem 68 mandátů a vytvořila vládu s podporou některých nezávislých, která vydržela do roku 1954. Nezávislí obdrželi celkem 14 mandátů (parties-and-elections.eu 2007). Během této vlády Fianna Fáil nedošlo k výraznějším vládním rozhodnutím, či problémům, a tak největší událostí během funkčního období této vlády bylo druhé zvolení Seána Thomase O'Kellyho prezidentem Irska²³. Po volbách roku 1954 byla Fianna Fáil ve vládě znovu vystřídána koalicí, v jejímž čele byla Fine Gael se ziskem 50 mandátů (parties-and-elections.eu 2007).

Koalice vydržela u vlády do roku 1957, pak byla znovu vystřídána vládou Fianna Fáil, která ve volbách získala 78 mandátů (parties-and-elections.eu 2007). V následujícím roce vydala Fianna Fáil první Program ekonomického rozvoje. Po zavedení tohoto programu došlo k výraznému ekonomickému oživení Irska a ekonomický růst Irska se po roce 1958 vyšplhal na 4 %, což je více jak o polovinu větší ekonomický růst, než v letech předcházejících a udržel se na 4 % i v 60. a 70. letech i přes hospodářský pokles. V roce 1963 je vydán druhý Program ekonomického rozvoje a později i třetí, dodnes se však vedou spory o tom, jestli hospodářský růst zapříčinilo zavedení Programu ekonomického rozvoje nebo jestli se spíše nejednalo o shodu náhod a příznivých okolností. Premiér Seán Lemass v

---

²³ Poprvé byl zvolen 16. června 1945

roce 1965 navštívuje Severní Irsko a schází se s premiérem Severního Irsku Terence O'Neillem v Belfastu. Nedlouho poté probíhá podobné setkání v Dublinu a slibuje lepší vztahy mezi Irskem a Severním Irskem (McCracken 2012: 235).

Ve stejném roce je uzavřena anglo-irská obchodní smlouva, která přispívá k vybudování zatím nejlepších ekonomických vztahů mezi Británií a Irskem. V roce 1973 navíc Irsko vstupuje do Evropského Hospodářského společenství, díky členství dostalo Irsko velkorysé zemědělské dotace, které výrazně zlepšily situaci v zemědělství. Irsko však neprodělávalo pouze hospodářské změny, ale také změny společenské. Počet obyvatel začal poprvé za posledních zhruba 100 let stoupat a docházelo k proměnám hodnot ve společnosti, morální otázky začaly získávat větší důležitost (Coakley 1999b: 24).

Hluboce zakořeněná konzervativní katolická morálka zapříčinila rozsáhlé cenzurování knih, cenzura však nebyla v Irsku novinkou, k rozsáhlé cenzuře docházelo už za druhé světové války, jak ve své knize popisuje Donal Ó Drisceoil. Tato cenzura byla ze strany vlády a vládnoucí Fianna Fáil zdůvodňována ochranou neutrality a stability státu. Byla omezována prakticky všechna média, zejména byly cenzurovány názory na válku, neutralitu případně zprávy o holokaustu, cenzurovány byly i filmy, např. Chaplinův Diktátor. Byly také potlačovány některé zprávy Fine Gael, např. o nedostatku chleba a obilnin pro zemědělce (Drisceoil 1996: 267). Jediní, kdo byli vyjmuti z dosahu cenzury, byli biskupové a vládní ministři. Na konci války využil deník Irish Independent, který je blízký straně Fine Gael, příležitosti a odsoudil 12. května 1945 cenzuru. Odsoudil ji jako nástroj, který znemožňuje svobodný a nezávislý tisk, který je základní a nezbytnou součástí demokracie, ale také jako nástroj, který byl používán nespravedlivě a bezdůvodně. Cenzura však přežila i válku, byť v poválečném období byla uplatňována zejména u děl, která byla označena za obscénní. Cenzura se začala uvolňovat až v 60. letech (Drisceoil 1996: 173-174).

V šedesátých letech provádí vláda Fianna Fáil investice do vzdělání a od roku 1967 je vzdělání pro většinu studentů dostupné zdarma. Postupně můžeme pozorovat klesající vliv katolické církve. Jedním z prvních větších indikátorů je vyškrtnutí zmínky o zvláštním postavení katolické církve z ústavy. K tomuto

vyškrtnutí došlo v roce 1972, poté co o této otázce rozhodlo referendum, v referendu se také hlasovalo o snížení volebního věku, ten byl rozhodnutím referenda snížen na 18 let (Whyte 2012a: 259).

V osmdesátých a devadesátých letech se hlavní celospolečenská diskuze zaměřila především na problematiku antikoncepce, potratů a rozvodů. Kvůli velmi silnému tradičnímu postavení katolické církve, která byla do jisté míry svázána se státním aparátem byly v Irsku rozvody, potraty a také veškeré formy umělé antikoncepce zakázány. Fianna Fáil v těchto debatách zastávala spíše konzervativní pozice, nebyla nakloněna právu na potrat, rozvod a nepodporovala ani rozvolňování vztahů mezi státem a katolickou církví. První referendum, které se k těmto otázkám konalo, proběhlo roku 1983. Referendum rozhodovalo o tom, jestli bude zákaz potratů zakotvený v ústavě, či ne a dopadlo pro konzervativnější Fianna Fáil příznivě, neboť v referendu hlasovalo 67 % voličů pro zákaz potratů. Další referendum bylo vypsáno v roce 1986. Týkalo se rozvodů a jeho výsledek se dá opět považovat za úspěch Fianna Fáil, neboť pro legalizaci rozvodů hlasovalo jen 36 % voličů. Roku 1992 následovalo referendum, kterým bylo povoleno, aby ženy vycestovaly za hranice kvůli umělému přerušení těhotenství a také bylo garantováno právo na informace o dostupnosti přerušení těhotenství v cizích zemích (English 2012: 273-274).

Naposledy se diskuze o potratech rozpoutala ke konci roku 2012 v reakci a na úmrtí mladé Indky, která zemřela poté, co se její těhotenství zkomplikovalo a lékaři jí odmítli provést potrat (Independent.ie 2013). Pod následným tlakem připravila Irská vláda zákony, které mají umožnit provedení potratu v případě, že je ohrožen život matky. Nové zákony mají začít platit v červenci 2013 (Telford 2013).

Po dlouhotrvající období byla Fianna Fáil také odpůrcem koaličního vládnutí, kvůli klesající podpoře však musela v roce 1989 vytvořit první koaliční vládu a poté následovaly další koalice 1993-1994 koalice s Labouristickou stranou a v roce 1997 znovu s Pokrokovými Demokraty (Mair 199: 143-144).

Posledním tématem, na které se v rámci studia Fianna Fáil zaměřím, je postoj k evropské integraci. Irsko vstoupilo do EHS v roce 1973 a z členství výrazně profitovalo. Členství Irsku zajistilo dotace do zemědělství a hospodářský růst, Irové

tedy neměli mnoho důvodů být nespokojeni se svým členstvím v EHS a následně v Evropské unii (Laffan 1994: 40-43). Přesto v nepříliš vzdálené historii došlo nejméně ke dvěma momentům, při kterých nebyla další účast Irska na evropské integraci vůbec jistá. Prvním momentem byla ratifikace smlouvy z Nice v roce 2001. V té době byla u vlády koalice Fianna Fáil a Pokrokových Demokratů, koalice využila ratifikaci smlouvy k výraznějším ústavním změnám a spojila ji s referendy o definitivním zrušení trestu smrti a přistoupení Irska ke smlouvě o Mezinárodním trestním soudu. Ratifikaci smlouvy podporovaly nejen koaliční strany, ale také nejsilnější opoziční strany Fine Gael a Labouristická strana, přesto však byla smlouva z Nice v referendu odmítnuta. Irsko bylo vyzváno, aby zvážilo možnost konat o smlouvě ještě jedno referendum a předseda Fianna Fáil Bertie Ahern z opakování referenda učinil součást volebního programu pro parlamentní volby v roce 2002, ve kterých pak zvítězila se ziskem 81 mandátů (parties-and-elections.eu 2007). Ve druhém referendu již byla smlouva schválena, hlasovalo pro ni asi 63 % voličů (Šlosarčík 2007: 202-209).

Druhým momentem byla ratifikace Lisabonské smlouvy. Dá se říci, že se v mnohém opakovala situace z let 2001-2002. Proti přijetí smlouvy nevystupovala žádná z významných parlamentních stran, přesto byla smlouva v prvním referendu roku 2008 odmítnuta. Následovalo druhé referendum v roce 2009, ve kterém už byla smlouva přijata. Během kampaně Fianna Fáil své voliče např. přesvědčovala, že se nemusí obávat zrušení zákazu potratů Lisabonskou smlouvou (Crowley 2009). Fianna Fáil navíc deklaruje, že Evropská unie je hlavním rámcem, ve kterém se Irsko ekonomicky i politicky vyvíjelo, že členství považuje za velmi přínosné mimo jiné kvůli společnému evropskému trhu a také uvádí, že chce Irsku zachovat pověst aktivního člena, plnění své závazky (Fianna Fáil 2013).

3.3 Fine Gael

Fine Gael vznikla 2. září 1933 sloučením Cumann na nGaedheal, strany která byla pokračovatelkou proslulného křídla Sinn Féin s několika menšími mimoparlamentními stranami, jako byla Národní centristická strana a Národní

garda. Fine Gael vznikla de facto v reakci na volební vítězství Fianna Fáil ve volbách roku 1932. Fine Gael, respektive Cumann na nGaedheal, po těchto volbách ztratila pozici jediné státoporné strany a musela hledat nový směr ve své profilaci. Časem se začala profilovat jako strana zastupující zájmy liberálnější části irské společnosti (Chubb 1992: 91-92).

Během války trpěla Fine Gael, stejně jako jiné strany a veřejné sdělovací prostředky cenzurou, kterou nastolila vláda Fianna Fáil. Kromě vlády nebyli cenzurou postiženi ještě katoličtí biskupové, neboť Fianna Fáil byla vždy církvi výrazně nakloněna. Fine Gael byla proti uplatňování cenzury a ostře se vůči cenzuře vymezoval i deník Irish Independent, blízký Fine Gael (Drisceoil 1996: 267).

Poprvé se Fine Gael dostala do vlády v roce 1948. John A. Costello se stal premiérem, přestože nebyl předsedou strany a společně s Labouristickou stranou, Clann na Talmhan, Clann na Poblachta, National Labour Party a nezávislými vytvořil koalici proti Fianna Fáil. K nejvýznamnějším krokům této vlády patří vyhlášení nezávislosti, kampaň na vymýcení tuberkulózy a také pokus o zdravotnickou reformu. Spor o zdravotnickou reformu mezi vládou na jedné straně a lékaři s církví, která měla určitou podporu ve Fianna Fáil, na straně druhé, se přelil i do vládnoucí koalice. V koalici začal návrh ztrácet podporu a situace eskalovala rozpadem koaliční vlády a vypsáním nových voleb, ve kterých zvítězila Fianna Fáil (Chubb 1992: 43-44).

Fine Gael se do vlády vrátila v roce 1954 v koalici společně s Labouristickou stranou a Clann na Talmhan. Za působení této vlády Irsko vstoupilo do OSN. Vláda však nebyla schopná vyvést Irsko z tíživé hospodářské situace, která byla zapříčiněna ekonomickou krizí, a tak se v roce 1957 znovu vrací do vlády Fianna Fáil a Fine Gael je nucena setrvat v opozici až do roku 1973. Ještě před návratem do vlády se začátkem 70. let v Irsku otevírá diskuze o vstupu do EHS. Fine Gael vyjadřuje svou podporu vstupu do EHS, v referendu o přistoupení roku 1972 nakonec hlasovalo 83 % voličů pro vstup. Prakticky od té doby se proevropský postoj stává nedílnou součástí programu Fine Gael (Laffan 1994: 40-45).

I ve svém současném dlouhodobém programu uvádí, že chce „zlepšovat reputaci Irska na mezinárodní scéně prostřednictvím podporování Evropské Unie,

kteřá zajišťuje ochranu životního prostředí a komunit prostřednictvím vyváženého regionálního rozvoje“ (Fine Gael 2013). Později Fine Gael také podporovala přijetí smlouvy z Nice v roce 2001, tehdy byla v referendu odmítnuta. Bylo však vypsáno nové referendum v roce 2002, ve kterém již hlasovalo 68 % voličů pro přijetí smlouvy. Podobný průběh měla ratifikace Lisabonské smlouvy, která byla v roce 2008 referendem odmítnuta, ale v roce 2009 bylo vypsáno nové referendum, ve kterém již hlasovalo 67 % voličů pro přijetí smlouvy. Přijetí Lisabonské smlouvy Fine Gael rovněž podporovala. Posledním významným hlasováním spojeným s Evropskou Unií bylo referendum o přijetí fiskálního paktu EU²⁴ v roce 2012. Fine Gael přijetí smlouvy podporovala a smlouva byla v referendu přijata, pro hlasovalo 60 % voličů (Fine Gael 2012). Fine Gael se v současnosti profiluje jako středová proevropská politická strana a od roku 2004 vyhrává volby do Evropského parlamentu (Fine Gael 2013).

Jak již bylo naznačeno výše, Fine Gael se do vlády vrátila v roce 1973, vládla do roku 1977 v koalici s Labouristickou stranou, poté ji nahradila Fianna Fáil, poté Fine Gael se krátce vrátila do vlády v roce 1981. V roce 1982 krátce přerušila období vlády Fianna Fáil, ale Fine Gael se vrátila ještě v tom samém roce do vlády a vládla do roku 1987. V 80. letech se stal premiérem za Fine Gael Gareth FitzGerald. Ten prohlásil, že jeho cílem je dosáhnout toho, aby se Irská republika stala přitažlivější pro protestanty ze Severního Irsku. Ve své kampani začal usilovat o větší liberalizaci a vyškrtnutí těch článků ústavy, které mohly být problematické pro protestanty ze Severního Irsku. Do konceptu a záměrů kampaně paradoxně vůbec nezapadá první pokus o změnu. V roce 1983 bylo vyhlášeno referendum o dodatku k ústavě, aby byl zákaz potratů uzákoněn. Pro ústavní zákaz potratů se tehdy vyslovilo 66 % voličů a dodatek byl přijat. Poté konečně následovaly deklarované liberalizační snahy. V roce 1985 byl přijat zákon dovolující prodej kondomů a antikoncepce i přes odpor Fianna Fáil a katolické církve. Poslanec Fianna Fáil Desmond O'Malley odmítl postoj Fianna Fáil a hlasoval pro zákon umožňující prodej antikoncepce, za což byl vyloučen ze strany. V roce 1986 bylo

---

²⁴ V originále „The Stability Treaty“

vyhlášeno referendum o zrušení zákazu rozvodů a zpočátku se zdálo, že ve společnosti převládne postoj podporující zrušení zákazu. Avšak v důsledku rozsáhlé kampaně vedené katolickou církví, kterou podporovala Fianna Fáil, nakonec hlasovalo 63.5 % voličů proti zrušení zákazu (O'Beirne-Ranelagh 1994: 248 - 249).

Po volbách v roce 1987 musela Fine Gael znovu do opozice, ve které setrvala do roku 1995. I v opozici však slavila dílčí úspěchy. V roce 1992 je v referendu schváleno právo vycestovat z Irska za účelem potratit v cizině. Také bylo přijato právo na informace, které garantuje, že musí být dostupné informace o tom, kde v zahraničí lze umělé přerušování těhotenství podstoupit (Kennelly; Ward 1993: 127-129).

V roce 1995 dosáhla Fine Gael dvojího vítězství, na začátku roku se vrátila znovu do vlády a ke konci roku, 24. 11. byl referendem zrušen zákaz rozvodů, což Fine Gael prosazovala, přes odpor církve a Fianna Fáil. V roce 1997 Fine Gael prohrála volby a byla v opozici až do roku 2011. V roce 2011 však volby vyhrála a získala 76 mandátů, což je největší úspěch za celou historii Fine Gael. Fine Gael vytvořila koalici s Labouristickou stranou a v současnosti disponuje nejpočetnější parlamentní většinou, jaká v historii Irska kdy existovala. Drtivé vítězství Fine Gael a naopak velký propad Fianna Fáil odráží i výrazný pokles významu církve a důvěry v katolickou církev. Tento zvrát přišel především po odhalení mnoha případů sexuálního zneužívání dětí ze strany katolických duchovních (Kiely; Keogh 2012: 313-324). Jedním z posledních problémů, se kterými se musela potýkat vláda Fine Gael a Labouristické strany vznikl na konci roku 2012. Došlo k úmrtí mladé Indky při komplikovaném těhotenství, jelikož jí s ohledem na platné zákony lékaři odmítli provést potrat, i přes její výslovné prosby. Vláda se rázem ocitla pod velkým tlakem veřejnosti a přislíbila připravení zákonů, které umožní potrat v případě, že je ohrožen život matky. Tyto zákony by měly začít platit v červenci 2013 (Telford 2013).

3.4 Labour Party

Labouristická strana byla založena roku 1912 jako politická reprezentace irských odborů, až do vstupu Fianna Fáil do parlamentu, byla Labouristická strana hlavní opoziční silou k tehdy vládnoucí Cumann na nGaedheal. Labouristická strana je klasická sociálně-demokratická strana se silnými vazbami na odborové hnutí, jehož zájmy se snaží prosazovat. Po prvním vítězství Fianna Fáil v roce 1932 vstoupila Labouristická strana do vládní koalice a poprvé tak participovala na vládě. Vládní koalice však nevydržela příliš dlouho a asi po roce byla nahrazena jednobarevnou vládou Fianna Fáil. V letech 1948-1951 a 1954-1957 se vždy účastnila širokých mezivládních koalic a jakožto druhé nejsilnější straně jí náleželo místo vicepremiéra, kterým byl v obou vládách tehdejší předseda strany William Norton (Labour Party 2013).

V roce 1972 se koná referendum o vstupu Irska do EHS. Labouristická strana, jako jediná ze tří nejsilnějších stran, je proti vstupu do EHS. V tomto postoji ji podporují odbory a společně vytvářejí před referendem kampaň proti vstupu do EHS. Pro vstup nakonec hlasovalo 83 % voličů a úspěch tak slaví Fianna Fáil a Fine Gael. Labouristická strana s postupem času slevuje ze svých protievropských pozic a před referendy o přijetí smlouvy z Nice, Lisabonské smlouvy a fiskálního paktu se již vždy vyjadřovala pro přijetí těchto smluv. V rámci Evropského parlamentu je členem strany evropských socialistů²⁵ (Labour Party 2009).

V 70. a 80. letech vytvořila třikrát koalici s Fine Gael. V roce 1990 dosáhla významného vítězství, když byla prezidentkou zvolena Mary Robinsonová, která kandidovala právě za Labouristickou stranu. V letech 1993-1994 vytvořili Labouristé koalici s Fianna Fáil a v roce 1994 přešli do koalice s Fine Gael a Demokratickou levicí, která se v roce 1999 sloučila s Labouristickou stranou. Koalice vydržela do roku 1997, od té doby byli Labouristé v opozici až do posledních voleb roku 2011. V těchto volbách zaznamenali historicky největší úspěch, se ziskem 37 mandátů se Labouristická strana stala druhou nejsilnější stranou a suverénně porazila i Fianna Fáil, která se propadla na pouhých 20

---

²⁵ Party of European Socialists (PES)

mandátů. V současnosti vládne Labouristická strana v koalici s Fine Gael a jedná se o vládu s největší parlamentní většinou za celou historii Irska (Kiely – Keogh 2012: 313-324).

3.5 Ostatní strany

V irském stranickém systému se vyskytovalo mnoho stran, které fungovaly pouze v určitém časovém období a poté zanikly. Zmíním zde několik stran, které jsou podstatné pro následnou aplikaci teorie štěpících linií na irský stranický systém.

Rolnická strana²⁶ fungovala v Irsku mezi lety 1922-1932 a zastupovala zájmy zemědělců a venkovského obyvatelstva. Ve volbách z roku 1922 obsadila 7 mandátů a o rok později dokonce porazila Labouristickou stranu a stala se s 15 mandáty třetí nejsilnější stranou. Její význam však postupně upadal a ve třicátých letech přešla většina jejích podporovatelů k Cumann na nGaedheal. V roce 1939 však vznikla strana Clann na Talmhan²⁷, která byla jistým nástupcem Rolnické strany. Clann na Talmhan byla však více zaměřená na drobné farmáře, kdežto původní Rolnická strana prosazovala spíše zájmy velkých zemědělců. Ve volbách roku 1943 získala 10 mandátů a později dvakrát participovala na koaliční vládě v letech 1948-1951 a 1954-1957, ale již v té době její podpora klesala, až v šedesátých letech nakonec zanikla úplně (Strmiska 2005: 79-82).

Sinn Féin je strana, které se tato práce již věnovala v podkapitole 3.1 zabývající se vznikem moderního stranického systému Irska. Byla založena roku 1905 Arthurem Griffithem a do roku 1921 hrála v irské politice velice důležitou roli. Po podpisu anglo-irské smlouvy se však rozštěpila na prosmluvní a protismluvní křídla, která se od strany odtrhla a vznikly z nich samostatné politické subjekty. V roce 1927 získala strana ještě 5 mandátů, ale již v té době se stala marginální stranou s minimální podporou. V následujících volbách všechny mandáty ztratila a s výjimkou voleb v roce 1957, ve kterých získala 4 mandáty se od konce 30. let nikdy nedostala do irského parlamentu až do roku 1997 (parties-

---

²⁶ V originále Farmers' Party

²⁷ Překládá se někdy jako „Lidé země“

and-elections.eu 2007). Od 80. let podpora Sinn Féin znovu začala růst, což je částečně spjato i s působením Gerryho Adamse, který se roku 1978 stal vice prezidentem a následně v roce 1983 prezidentem Sinn Féin, kterým je až do současnosti. Sinn Féin nepůsobí pouze v Irské republice, ale také v Severním Irsku a první úspěch zaznamenala, když se právě Gerry Adamas v roce 1983 stal poslancem za západní Belfast ve westminsterském parlamentu (Sinn Fein 2013b).

Od té doby podpora Sinn Féin stále roste, jak v Severním Irsku, tak v Irské republice. V posledních volbách roku 2011 získala 14 mandátů. Ve své politice zastává Sinn Féin výrazně levicové postoje a nepříliš vstřícný postoj k evropské integraci, vedla např. Kampaň proti přijetí smlouvy z Nice, proti ratifikaci Lisabonské smlouvy a naposled také proti přijetí fiskálního paktu. Současně neuznává rozdělení ostrova, i proto působí a kandiduje, jak v Irské republice, tak v Severním Irsku (Sinn Fein 2001; 2013a;c).

Strana zelených²⁸ byla založena roku 1981 jako „skupina lidí, kteří mají zájem o lepší plánování, sociální spravedlnost, udržitelný hospodářský růst a ochranu životního prostředí“ (Green Party 2013). Do parlamentu se poprvé dostala v roce 1989, kdy získala jeden mandát. V roce 2002 získala 6 mandátů, které v roce 2007 obhájila. V letech 2007 – 2011 byla součástí vládní koalice s Fianna Fáil a Pokrokovými demokraty. V posledních volbách v roce 2011 o všechny své mandáty přišla (parties-and-elections.eu 2007).

Stranu Pokrokových demokratů²⁹ založil poslanec a bývalý člen Fianna Fáil Desmond O'Malley, který byl vyloučen ze strany poté, co se odmítl podřít stranickému rozhodnutí a v hlasování podpořil zákon povolující prodej antikoncepce bez předpisu. Stranu s ním založili i další bývalí členové Fianna Fáil, především z řad kritiků tehdejšího předsedy Charlese Haugleyho. Kromě názoru na antikoncepci se s Fianna Fáil rozcházeli také v názorech na Britsko-irskou smlouvu o Severním Irsku z roku 1985. Kromě Desmonda O'Malleyho byla další významnou tvář strany Mary Hayernová, která se stala předsedkyní po něm. Hned v prvních volbách, ve kterých strana kandidovala, získala svůj nejlepší výsledek,

---

²⁸ V originále „Green Party“

²⁹ V originále „Progressive Democrats“

když získala 14 mandátů (parties-and-elections.eu 2007). Čtyřikrát se podílela na koaliční vládě s Fianna Fáil v letech 1989-1993 a 1997-2007. Postupně však stále ztrácela podporu, v roce 2007 už získala pouhé 2 mandáty. Tito dva poslanci vytvořili ještě koalici s Fianna Fáil a Stranou zelených, ale už v roce 2009 strana na svém sjezdu prakticky ukončila svou činnost, neboť konstatovala, že není životaschopná (Mair 199: 143-144).

4 Aplikace teorie štěpících linií na irský stranický systém

Jak již bylo uvedeno výše, cílem této práce je aplikace teorie štěpících linií na irský stranický systém a zodpovězení výzkumné otázky, zda je v Irsku relevantní pravo-levá štěpící linie, či nikoli. K naplnění cílů své práce nyní provedu aplikaci typologie štěpících linií, kterou vytvořil Arend Lijphart, na irský stranický systém. Následně se pokusím ověřit, zda je v Irsku relevantní pravo-levá štěpící linie, či nikoli. V této kapitole pracuji převážně s daty, která jsou již uvedena v předchozích kapitolách včetně příslušných odkazů, proto v této kapitole již znovu neodkazuji na původní zdroje, pakliže se odkazy na ně v předchozím textu jednou, či vícekrát vyskytly.

Systémová – antisystémová štěpící linie se v Irsku vyskytuje pouze okrajově. V minulosti lze za takovouto štěpící linii pokládat spor o anglo-irskou smlouvu, který rozdělil Sinn Féin. Na systémové straně stála prosmluvní část Sinn Féin, která se později transformovala ve stranu Cumann na nGaedheal, ze které později vznikla současná Fine Gael. Na antisystémové straně se vyskytovala protismluvní část Sinn Féin, která se pod vedením Eamona De Valery transformovala do Fianna Fáil. Tato štěpící linie hrála výraznou roli od přijetí anglo-irské dohody v roce 1921 až do první poloviny třicátých let, kdy se dostala do vlády Fianna Fáil. Po celé období, kdy byla Fianna Fáil v opozici, představovala antisystémový postoj, avšak po jejím nástupu do vlády prokázala, že dokáže vládnout, aniž by prováděla antisystémové kroky, či jiné výrazné excesy a od té doby tato štěpící linie začala výrazně ztrácet na významu. Je otázkou, jestli tato štěpící linie znovu nezískává po dlouhé době na důležitosti, jelikož jediná strana představující v současnosti antisystémovou opozici³⁰ – Sinn Féin – postupně získává na síle a v posledních volbách roku 2011 získala 14 mandátů.

Štěpící linie *město - venkov* se nejvíce projevovala ve dvacátých letech, kdy Rolnická strana disponovala patnácti mandáty v parlamentu a na její podpoře byla závislá menšinová vláda Cumann na nGaedheal. K moci se ve třicátých letech

---

³⁰ Sinn Féin nesouhlasí se současnou podobou Irska, neuznává rozdělení ostrova a usiluje o jeho sjednocení. Také jako prakticky jediná relevantní strana působí a účastní se voleb v obou částech ostrova.

dostala Fianna Fáil a zhruba ve stejné době Rolnická strana zanikla. Fianna Fáil začala prosazovat rychlou industrializaci a na zemědělské produkty uvalila cla, což zemědělcům zvýšilo výrobní náklady (Lynch 2012: 245). Na konci třicátých let vznikla nová strana Clann na Talmhan, která reprezentovala zájmy zemědělců a v roce 1943 získala 10 mandátů. Účastnila se také obou koaličních vlád v letech 1948-1951 a 1954-1957. Podpora strany však pomalu klesala, prakticky od prvních vyhraných voleb, v roce 1943 a v první polovině šedesátých let nakonec úplně zanikla. S jejím zánikem se vytrácí i význam štěpící linie město-venkov (Strmiska 2005: 79-82).

Co se týče štěpící linie *kulturně-etnické*, tu lze v Irsku pozorovat pouze před odtržením Severního Irska od zbytku ostrova. Před rokem 1921 byla tato linie reprezentována štěpením mezi Unionistickou stranou, která měla silnou základnu právě v oblasti Severního Irska a Sinn Féin, která požadovala nezávislost na Velké Británii. Toto štěpení současně odráželo rozpory mezi irskými katolíky a protestanty. Po rozdělení ostrova přestala Unionistická strana v jižní části existovat a kulturně-etnická štěpící linie od té doby hraje výraznou roli převážně v Severním Irsku.

Další výraznou štěpící linií v Irsku byla svého času linie *církev – stát*. V Irsku měla katolická církev tradičně velice významnou pozici a byla provázána i se státním aparátem. Do roku 1972 bylo její výjimečné postavení garantováno ústavou, což se projevilo např. i v 50. letech, kdy byla minimálně postižena cenzurou. Tato štěpící linie se výrazně projevila na přelomu 40. a 50. let za vlády široké koalice pod vedením Fine Gael. Tehdejší ministr zdravotnictví navrhl zdravotnickou reformu, která měla poskytovat bezplatnou zdravotní péči všem matkám a dětem do 16 let. S touto reformou silně nesouhlasila katolická církev, která měla jistou oporu v konzervativnější Fianna Fáil. Tento střet vyústil v rozpad koaliční vlády v roce 1951 a vypsání předčasných voleb, které vyhrála opoziční Fianna Fáil, což lze považovat za úspěch církve. Navíc v důsledku tohoto střetu zanikla jedna z koaličních stran Clann na Poblachta, jejíž ministr Noel Brown se neúspěšně pokoušel prosadit zdravotnickou reformu. V pozdějších letech však začíná církev ztrácet svůj vliv. První událostí předznamenávající pokles vlivu katolické církve

bylo vyškrtnutí zmínky o zvláštním postavení katolické církve z ústavy na základě výsledku referenda roku 1972. V roce 1983 církve a Fianna Fáil dosáhla svého, když byl zákaz potratů zaveden na základě výsledku referenda do ústavy. O dva roky později byl však i přes odpor Fianna Fáil a církve přijat zákon umožňující prodej antikoncepce bez předpisu. Při přijímání tohoto zákona se štěpící linie církve – stát částečně podílela na vzniku strany Pokrokových demokratů, jelikož Fianna Fáil vyloučila svého poslance Desmonda O'Malleyho, který hlasoval pro přijetí antikoncepčního zákona navzdory postoji strany. Po vyloučení ze strany založil Desmond O'Malley společně s dalšími bývalými členy Fianna Fáil stranu Pokrokových demokratů (O'Beirne-Ranelagh 1994: 248 - 249). V roce 1986 bylo vyhlášeno referendum o zrušení zákazu rozvodů, ale zde zvítězila církve a Fianna Fáil, jelikož zákaz rozvodů zrušen nebyl. V 90. letech pak probíhají další výrazné střety v této štěpící linii. V roce 1992 bylo vyhlášeno hned několik referend. Schváleno bylo právo vycestovat z Irsku za účelem potratit v cizině. Také bylo přijato právo na informace, které garantuje, že musí být dostupné informace o tom, kde v zahraničí lze umělé přerušování těhotenství podstoupit. V roce 1995 bylo po návratu Fine Gael do vlády vypsané referendum o zrušení zákazu rozvodů a rozvody byly povoleny, což lze chápat jako vítězství Fine Gael. Naposledy se tato štěpící linie projevila ke konci roku 2012, kdy se kvůli smrti mladé Indky při porodu znovu rozpoutala diskuze o potratech. Vláda Fine Gael pod následným tlakem přislíbila přípravu zákonů, které zlegalizují potrat v případech, kdy je ohrožen život matky. Tyto zákony by měly vejít v platnost v červenci 2013 (Telford 2013).

Zahraničně politickou štěpící linii lze v Irsku ztotožnit s postoji jednotlivých stran k evropské integraci. Tato štěpící linie se začíná projevovat na počátku 70. let, kdy se začíná mluvit o vstupu Irsku do EHS. V roce 1972 se koná referendum o vstupu do EHS, kampaň pro vstup podporují dvě nejsilnější strany Fianna Fáil a Fine Gael, proti vstupu se stavěla Labouristická strana, odbory a také Sinn Féin. Pro vstup hlasovalo 83 % voličů, prointegrační strany Fianna Fáil a Fine Gael slavily úspěch (Lijphart 1990: 263-264). Labouristická strana později začala ustupovat z protiintegračních postojů a pozici na této straně štěpící linie po ní postupně převzala

Sinn Féin, která v posledních letech výrazně posiluje. V kampani před referendem o přijetí smlouvy z Nice v roce 2001 vystupovala Sinn Féin proti přijetí smlouvy, pro přijetí smlouvy byly tři nejsilnější strany Fianna Fáil, Fine Gael a Labouristická strana. Snaha Sinn Féin se setkala s úspěchem, jelikož v referendu 7. července byla smlouva odmítnuta 53 % voličů. V roce 2002 však bylo po volbách do irského parlamentu vypsáno nové referendum, jelikož vítězná Fianna Fáil udělala z opakování referenda součástí svého předvolebního programu. V novém referendu hlasovalo již zhruba 63 % voličů pro přijetí smlouvy a smlouva byla ratifikována. Sinn Féin i v kampani před druhým referendem prosazovala odmítnutí smlouvy (Sinn Fein 2001). Velmi podobný průběh měla též ratifikace Lisabonské smlouvy, Fianna Fáil, Fine Gael a Labouristická strana opět podporovaly přijetí smlouvy, oproti tomu Sinn Féin byla proti. Lisabonská smlouva byla v prvním referendu odmítnuta zhruba 53 % voličů. V následující roce však bylo vypsáno nové referendum, ve kterém se vyslovilo pro přijetí smlouvy 67 % voličů. Sinn Féin byla i ve druhém referendu proti přijetí smlouvy (Sinn Fein 2013a). Poslední významnou událostí spojenou s evropskou integrací bylo referendum o přijetí fiskálního paktu Evropské unie v roce 2012. Před referendem probíhala velká kampaň, ve které k přijetí paktu vybízely strany Fianna Fáil, Fine Gael a Labouristická strana (Fine Gael 2012). Kampaň za odmítnutí vedla především Sinn Féin (Sinn Fein 2013c), ke které se však přidaly i jiné organizace a také socialistická strana, která ve volbách v roce 2011 získala 2 křesla v irském parlamentu (Murphy 2012). V referendu byl 31. 5. 2012 fiskální pakt přijat, pro hlasovalo 60 % voličů (Devenport 2012).

Postmaterialistickou štěpící linii v Irsku představovala Strana zelených. Tato štěpící linie se začala projevat v 80. letech, kdy byla tato strana založena. Zatím největší význam však získala až v 90. letech, kdy disponovala Strana zelených šesti mandáty a od roku 2007 do 2011 se podílela na vládě v koalici s Fianna Fáil a Pokrokovými demokraty. V posledních volbách se ukázalo, že význam této štěpící linie poklesl, jelikož Strana zelených neobhájila ani jediný mandát z původních šesti a nemá žádné zastoupení v irském parlamentu (parties-and-elections.eu 2007).

Socioekonomická štěpící linie existuje v irském stranickém systému po celou dobu jeho existence s poměrně vysokou mírou významnosti. Nikdy se však

neprosadila pouze na jednorozměrné bázi *vlastníci – pracující*, socioekonomická štěpící linie v Irsku do sebe zahrnuje také např. spor o stát blahobytu nebo spor o podobu transformace irského hospodářství po vstupu do EHS. Poprvé se začala výrazně projevovat po volbách v roce 1927, kdy vstoupila do parlamentu Fianna Fáil a začala společně s Cumann na nGaedheal vytlačovat malé strany. Cumann na nGaedheal se po těchto volbách začala profilovat jako strana prosazující volný obchod, oproti tomu Fianna Fáil prosazovala protekcionistickou politiku, kterou považovala za nacionalistickou. Volný trh považovala Fianna Fáil v kontextu Irska za „podřízení irských národních zájmů imperialismu“ (Strmiska 2005: 80). Po celou dobu existence moderního irského stranického systému je tato štěpící linie reprezentována Labouristickou stranou, jejíž podpora se až na drobné výjimky pohybuje mezi 9 – 20 %, společně s odbory na jedné straně a Fine Gael s Fianna Fáil na straně druhé. Postoje jednotlivých stran k socioekonomickým tématům se samozřejmě v čase poněkud proměňují, ale lze tvrdit, že sociálně-demokratická Labouristická strana tradičně reprezentuje a prosazuje zájmy odborů a pracujících, což jí zajišťuje poměrně stabilní voličskou základnu a voliči z druhé strany štěpící linie se rozdělují mezi Fine Gael a Fianna Fáil.

Pravo – levá štěpící linie, je štěpící linie, o které se vede poměrně velká diskuze. Existuje více názorů na relevanci pravo-levé štěpící linie v Irsku. Jedním názorem je, že je irský stranický systém deviantním ve vztahu k ostatním systémům, neboť v něm chybí výrazné rozdíly mezi hlavními stranami z pohledu pravice a levice. Tento pohled poukazuje na to, že dlouhodobě dvě nejsilnější strany Fine Gael a Fianna Fáil lze zařadit spíše do pravého středu a levicovější Labouristická strana není také ostře vyhraněná, což dokazuje např. fakt, že se od ní odštěpila skupina členů, která založila Socialistickou stranu právě z důvodu údajné přílišné umírněnosti Labouristické strany. Problematikou relevance pravo-levé štěpící linie v Irsku se zabýval i významný irský politolog a profesor komparativní politologie Peter Mair. Mimo jiné ve studii „Locating Irish Political Parties on a Left-Right Dimension: An Empirical Enquiry.“ V této studii Mair analyzuje

programy a politická prohlášení tří nejsilnějších stran³¹ z let 1948-1982. V těchto dokumentech se zaměřuje na hospodářskou politiku a dle postojů k hospodářské politice odvozuje polohu stran v pravo-levém spektru. Peter Mair si všímá několika zásadních faktů. Upozorňuje, že někteří autoři, jako Klingemann a Inglehart označují Irsko za deviantní na základě průzkumů, které pracují s metodou sebeumístění³² respondenta na pravo-levé škále. Mair upozorňuje, že údajná deviace zaznamenaná Inglehartem a Klingemannem nevznikla kvůli odmítnutí termínů pravice a levice ze strany respondentů, ale kvůli jejich častému sebe-umístování na krajní pravici. Na škále od 1 do 10, kde 1 je krajní levice a 10 je krajní pravice bylo u všech zemí obvyklé, že průměrná hodnota byla na stupni 5. Výjimkou byla pouze Velká Británie, kde byla průměrná hodnota na stupni 6 a Irsko, ve kterém byl průměr 10. V dalším průzkumu, který byl proveden o 3 roky později byla sice průměrná hodnota již na stupni 5, ale 30 % respondentů se nedokázalo umístit na žádné poloze. Ale i přes tyto zjevné rozdíly byly oba průzkumy v pořádku, co se týče dotazování respondentů na relativní uspořádání tří hlavních stran zleva doprava. Umístění bylo shodné se speciálním expertním průzkumem, který byl proveden mezi irskými politology, proto nelze z průzkumu vyvodit závěr, že by respondenti nebyli schopni chápat pojmy pravice – levice a pracovat s nimi. Dále Mair uvádí, že bez ohledu na populární, či dokonce vědecké hodnocení významu pravice a levice, smysl tohoto štěpení nespočívá pouze v rozdělení na více „socialistickou“ nebo více „buržoazní“ ideologii. Toto štěpení je širší a lze definovat např. také jako soutěž mezi stranami upřednostňujícími změnu a stranami, které změnu potlačují a snaží se o zachování statu quo a pravo-levé štěpení má samozřejmě i mnoho dalších aspektů. Proto by nemělo být ani v Irsku úplně zamítnuto. Mair také zdůrazňuje, že i v případě, kdy voliči nemusí ideologiím přikládat velkou váhu a pozornost, musí politické strany stejně zaujímat stanoviska k otázkám, jako je stát blahobytu, státní zásahy do ekonomiky apod. Podle těchto postojů a stanovisek lze stranu poměrně snadno identifikovat na pravo – levé škále (Mair 1986: 456-457).

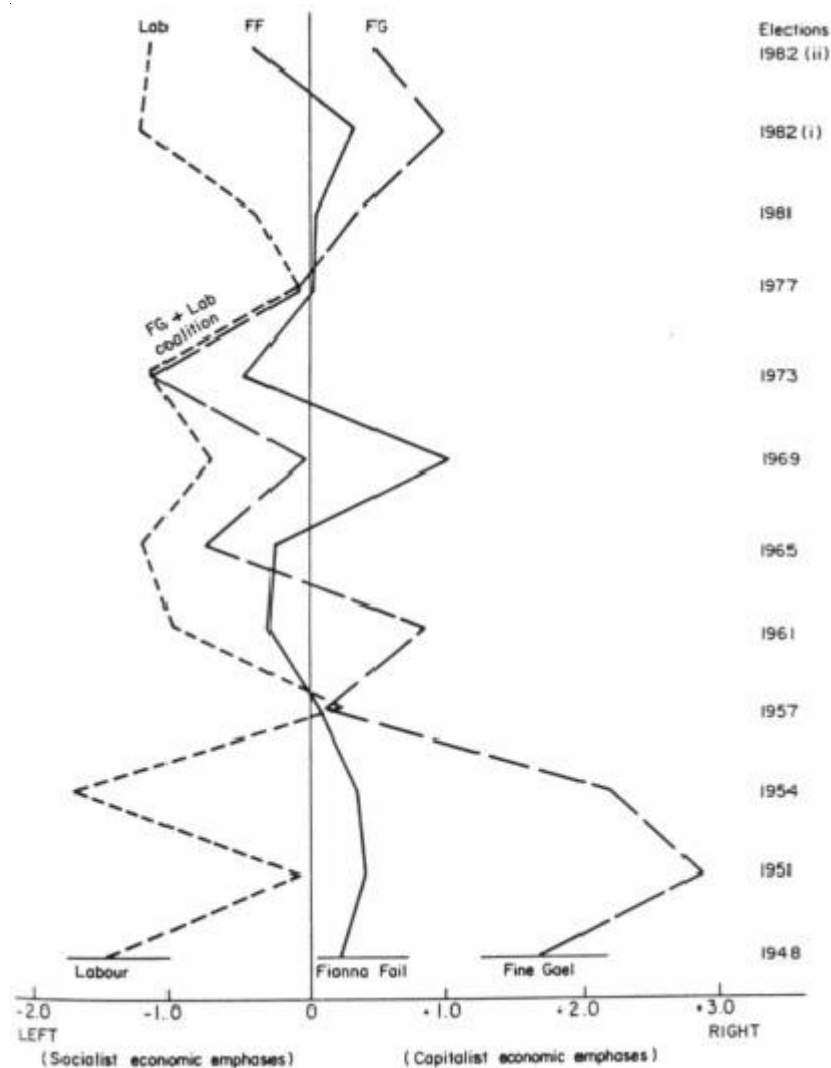
---

³¹ Fianna Fáil, Fine Gael a Labour Party

³² V originále „self-placement“

Na základě analýzy programových dokumentů určuje Mair nejprve ideovou vzdálenost mezi jednotlivými stranami. Ukazuje se, že vzdálenost mezi Fine Gael a Fianna Fáil je poměrně velká a srovnatelná se vzdáleností Labouristické strany od Fianna Fáil. I ve vědeckých kruzích se však vždy předpokládalo, že vzdálenost mezi Fine Gael a Fianna Fáil je podstatně menší (Mair 1986: 459-462).

Tabulka 1: Pohyby stran na pravo-levé škále

Zdroj: Mair 1986, s. 463

Mair dále zobrazuje pohyb stran v průběhu let 1948 – 1982, viz tabulka 1. Můžeme si tak např. všimnout, že Fine Gael nebyla po celou dobu své existence situována nejvíce napravo. Např. v době své koaliční vlády s Labouristickou stranou v 70. letech se posunula výrazně na levou stranu spektra a Fianna Fáil byla více napravo

než Fine Gael. Ta se do své pravicové pozice postupně vrací znovu až koncem 70. let. Tento pohyb Fine Gael směrem doleva vysvětluje ideologický základ pro vytvoření koalice Fine Gael a Labouristické strany. Někteří teoretikové totiž považovali Irsko za deviantní z toho důvodu, že se v koalici spojují dvě strany z opačných stran politického spektra proti středové straně, což odporuje teoriím o ideové blízkosti. Vzhledem k tomu, že se v té době podle svých programových dokumentů Fine Gael nacházela více nalevo než Fianna Fáil, není utvoření koalice s Labouristickou stranou v rozporu s teoriemi o ideové blízkosti. Lze tedy vyvodit závěr, že irský stranický systém není v tomto ohledu deviantní. Ze studie Petera Maira také vyplývá, že v Irsku je relevantní pravo – levá štěpící linie a lze identifikovat strany na pravo – levé škále (Mair 1986: 462-465).

5 Závěr

V irském stranickém systému lze po celou dobu jeho existence vyzorovat socioekonomickou štěpící linii, překrývající se s pravo-levou štěpící linií. Názory poukazující na irelevantnost pravo-levé štěpící linie v Irsku a deviaci v rámci irského stranického systému, zejména v otázce utváření koalic vycházejí z mylného předpokladu o rozmístění irských politických stran na pravo-levé škále, jelikož tyto názory většinou nezohledňují posun irských stran na této škále v čase. Vyplývá to ze studie Petera Maira, na jejímž základě lze tvrdit, že pravo-levé štěpení je v Irsku rozhodně relevantní a všechny strany lze identifikovat na pravo-levé škále.

Socioekonomická štěpící linie je určující pro reálný výkon politiky. V čase pak získávají na významu různé štěpící linie ve vztahu k historickým okolnostem, či ad hoc k aktuálním politicky významným tématům. Tyto štěpící linie doplňují socioekonomickou štěpící linii a v některých časových úsecích je dočasně význam těchto štěpících linií vyšší, než význam socioekonomické štěpící linie. Postupem času však vždy význam takové štěpící linie upadá a je vystřídán buď socioekonomickou, či jinou štěpící linií.

V počátcích moderního stranického systému existuje v Irsku kulturně-etnická štěpící linie reprezentovaná rozpory mezi Unionistickou stranou, zastupující zájmy protestantů a Sinn Féin, zastupující práva katolické populace. S rozdělením ostrova na počátku 20. let 19. století však na jihu ostrova tato linie mizí a přesouvá se do Severního Irsku, kde je patrná do současnosti. V průběhu 20. let až 1. poloviny 30. let je kulturně etnická štěpící linie nahrazena systémovou-antisystémovou štěpící linií a ve stejném období také linií město-venkov, jejíž význam je poněkud nižší. Jednou stranou systémové-antisystémové štěpící linie je prosmluvní část Sinn Féin, později Cumann na nGaedheal a ještě déle Fine Gael, na druhé straně stojí zpočátku protismyluvní Sinn Féin, později Fianna Fáil. Linie město-venkov je reprezentována Rolnickou stranou nejsilněji ve 20. letech, kdy Rolnická strana disponuje 15 mandáty. Ve 30. letech Rolnická strana zaniká. Hlavní roli poté hraje linie socioekonomická, když se Fianna Fáil profiluje jako strana upřednostňující protekcionistickou politiku a Cumann na nGaedheal jako strana obhajující volný trh.

Na konci 40. let znovu získává na významu štěpící linie město-venkov, jelikož vzniká nová agrární strana Clann na Talmhan, reprezentující zájmy drobných rolníků. I přes klesající podporu později participuje na obou koaličních vládách v 50. letech a na počátku 60. let zaniká. Již na přelomu 40. a 50. let se významnější štěpící linií stává linie církev-stát. Vládní koalice pod vedením Fine Gael se dostává do sporu s církví a Fianna Fáil kvůli zdravotnické reformě upravující péči o matku a dítě. V tomto sporu vítězí církevní strana štěpící linie, jelikož reforma přijata není a celá situace vyústí v rozpad vlády a následný zánik strany Clann na Poblachta, ze které byl ministr zdravotnictví Noel Brown, který se snažil zdravotnickou reformu prosadit.

V 70. letech se poprvé objevuje zahraničně-politická štěpící linie v souvislosti s rozhodováním o vstupu Irska do EHS. Na proevropské straně linie jsou Fianna Fáil a Fine Gael, které podporují vstup do EHS, na protievropské je Labouristická strana, která je proti vstupu. Vstup do EHS je nakonec v referendu schválen. V 80. letech se objevuje postmaterialistická štěpící linie se vznikem Strany zelených. Na významu však získává až koncem 90. let, kdy se dostává do parlamentu a na počátku 21. století. V letech 2002-2011 disponuje šesti mandáty a v letech 2007-2011 participuje na vládě. V roce 2011 tato štěpící linie oslabuje a Strana zelených se nedostává do parlamentu.

V 80. letech se znovu projevuje linie církev-stát. V 80. letech je pro tuto linii typické opakované periodické posilování a následné oslabování vlivu církve. V roce 1983 církev posiluje ústavním zákazem potratů, v roce 1985 oslabuje povolením prodeje antikoncepce bez předpisu. V roce 1986 opět posiluje, když se neprosazuje zrušení zákazu rozvodů. V 90. letech je linie stále významná, ale dochází již k oslabování vlivu církve, roku 1992 je povoleno vycestovat do ciziny za účelem potratu a je garantováno právo na informace o těchto službách v cizině. Roku 1995 jsou povoleny rozvody. Na začátku 21. století dochází k dalšímu výraznému oslabení církve v důsledku skandálů duchovních, kteří zneužívali nezletilé děti. Tato ztráta podpory a důvěry je patrná na velké volební prohře Fianna Fáil v roce 2011. Roku 2013 se navíc připravují zákony povolující potrat v případě ohrožení života matky.

Po roce 2000 se opět objevuje také zahraničně-politická štěpící linie, zejména v letech 2002 při schvalování smlouvy z Nice, 2009 při schvalování Lisabonské smlouvy a 2012 při schvalování fiskálního paktu EU. Od 70. let se proměnilo politické rozmístění na stranách štěpící linie, Labouristická strana umírnila své protievropské postoje a přesunula se na proevropskou stranu. Fianna Fáil a Fine Gael na svých proevropských pozicích setrvaly a přijetí všech tří smluv podporovaly společně s Labouristickou stranou. Na protievropské straně štěpící linie vystřídala Labouristickou stranu Sinn Féin, která byla proti přijetí všech tří smluv. Postupně význam této štěpící linie roste s tím, jak Sinn Féin získává stále širší podporu. V posledních volbách roku 2011 získala 14 mandátů. S růstem podpory Sinn Féin se také znovu objevuje antisystémová štěpící linie, která byla naposledy významná na přelomu 20. a 30. let. Sinn Féin se nachází na antisystémové straně štěpící linie, jelikož neuznává současné rozdělení Irska.

6 Seznam pramenů a literatury

6.1 Seznam literatury

Bartolini, S.; Mair, P. (1990). *Identity, Competition, and Electoral Availability: The Stability of European Electorates, 1885-1985*. (Cambridge: Cambridge University Press).

Brooks, C.; Nieuwbeerta, P.; Manza, J. (2006). Cleavage-Based Voting Behavior in Cross-National Perspective: Evidence from Six Postwar Democracies. *Social Science Research*, 35: s. 88-128.

Chubb, B. (1992). *The Government and Politics of Ireland* (New York: Longman).

Coakley, J. (1999a). Society and political culture. In: Coakley J.; Gallagher M. Eds., *Politics in the republic of Ireland*, (London: Routledge in association with PSAI Press), s. 32-70.

Coakley, J. (1999b). The foundations of statehood. In: Coakley J.; Gallagher M. Eds., *Politics in the republic of Ireland*, (London: Routledge in association with PSAI Press), s. 1-32.

Coogan, P. T. (1993). *De Valera – Long Fellow, Long Shadow* (London: Arrow).

Deegan-Krause, K. (2006). New Dimensions of Political Cleavage. In: Dalton R.; Klingemann H. D. Eds., *Oxford Handbook of Political Science*, (Oxford: Oxford University Press), s. 538-556.

Devenport, M. (2012). Ireland votes in favour of fiscal treaty.

<http://www.bbc.co.uk/>. 1. 6. 2012 (<http://www.bbc.co.uk/news/uk-northern-ireland-18302701>), 2. 4. 2013).

Drisceoil, Ó. D. (1996). *Ceshorship in Ireland 1939-1945, neutrality, politics and society* (Cork: Cork University Press).

English, R. (2012). Irsko, 1982-1994. In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 265-278.

Eysenck, H. J. (1999). *The Psychology of Politics* (New Brunswick: Transaction Publishing).

Inglehart, R. (1990). *Culture Shift in Advanced Industrial Society* (Princeton: Princeton University Press).

Inglehart, R. (2008). Changing Values among Western Publics from 1970 to 2006. *West European Politics*, 31 (1-2): s. 130-146.

Kennelly, B.; Ward, E. (1993). The Abortion Referendums. In: Gallagher M.; Laver M. Eds., *How Ireland voted 1992* (Dublin: Folens and PSAI Press), s. 93-115.

Kiely, P.; Keogh, D. (2012). Obrat: 2002-2011. In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 296-325.

Kriesi, H. (1998). The Transformation of Cleavage Politics. *European Journal of Political Research* 33: s. 165-185.

Laffan, B. (1994). Managing Europe. In: Collins N., *Political issues in Ireland today* (Manchester: Manchester University Press), s. 40-55.

Layman, G. C.; Carsey, T. M. (2002). Party Polarization and Party Structuring of Policy Attitudes: A Comparison of Three NES Panel Studies. *Political Behavior*, 24 (3): s. 199-236.

Lijphart, A. (1990). Dimensions of Ideology in European Party Systems. In: Mair P. Ed., *The West European party system* (Oxford: Oxford University Press), s. 253-266.

Lynch, P. (2012). Svobodný Irský stát a Irská republika, 1921-1966. In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 236-249.

Mainwaring, S. (1999). *Rethinking Party Systems in the Third Wave of Democratization: The Case of Brazil* (Palo Alto: Stanford University Press).

Mair, P. (1986). Locating Irish Political Parties on a Left-Right Dimension: An Empirical Enquiry. *Political Studies*, XXXIV: s. 456-465.

Mair, P. (1999). Party competition and the changing party system. In: Coakley J.; Gallagher M. Eds., *Politics in the republic of Ireland*, (London: Routledge in association with PSAI Press), s. 127-152.

Martin, X. F. (2012). Příchod Normanů a zabor Irska (1169 – kolem 1300). In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 82-99.

McCartney, D. (2012). Od Parnella k Pearseovi (1891-1921). In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 214-228.

McCracken, J. L. (2012). Severní Irsko, 1921-1966. In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 228-235.

O'Beirne-Ranelagh, J. (1994). *A Short History of Ireland* (Cambridge: Cambridge

University Press).

Sartori, G. (2005). *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu* (Brno: CDK).

Strmiska, M. (2005). *Politické strany moderní Evropy* (Praha: Portál).

Šlosarčík, I. (2007). *Politický systém Irska* (Praha: SLON).

Telford, L. (2013). New abortion laws will be in place by July.

<http://www.independent.ie/>. 8.3.2013 (<http://www.independent.ie/irish-news/new-abortion-laws-will-be-in-place-by-july-29118548.html>, 20.3.2013)

Tóka, G. (1998). Party Appeals and Voter Loyalty in New Democracies. *Political Studies*, 46 (3): s. 589-610.

Whyte, H. J. (2012a). Doba Daniela O' Connella (1800-1847). In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 178-190.

Whyte, H. J. (2012b). Irsko, 1966-1982. In: Moody, W. T.; Francis, X. M. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny), s. 249-264.

6.2 Seznam Pramenů

Crowley, B. (2009). Idea that Lisbon treaty could open door to abortion in Ireland is complete fabrication. www.fiannafail.ie. 17. 7. 2009

(<http://www.fiannafail.ie/news/entry/idea-that-lisbon-treaty-could-open-door-to-abortion-in-ireland-is-complete-/>, 20. 3. 2013).

Fianna Fáil (2013). *Issues*. (<http://www.fiannafail.ie/content/pages/issues/>, 20. 3. 2013).

Fine Gael (2012). *The Stability Treaty Fine Gael Vote YES*.
(<http://www.finegael.ie/voteyes2012/>, 5. 4. 2013).

Fine Gael (2013). *Fine Gael Values*. (<http://www.finegael.ie/your-fine-gael/values/>,
7. 4. 2013).

Green Party (2013). *About*. (<http://www.greenparty.ie/about.html>, 7. 4. 2013).

Independent.ie (2013). *All sides of political divide tiptoeing through this emotional minefield as story retakes centre stage*. 14. 3 2013
(<http://www.independent.ie/opinion/analysis/all-sides-of-political-divide-tiptoeing-through-this-emotional-minefield-as-story-retakes-centre-stage-29068781.html>,
20.3.2013).

Labour Party (2009). *Party Constitution*. (<http://www.labour.ie/party/constitution/>,
2. 4. 2013).

Labour Party (2013). *Labour's proud history*. (<http://www.labour.ie/party/history/>,
2. 4. 2013).

Murphy, P. (2012). *Reject the Treaty, Reject Austerity!*.
<http://www.socialistparty.net/>. 18. 4. 2012
(<http://www.socialistparty.net/comment/941-this-treaty-will-not-bring-stability-and-growth-it-threatens-an-absolute-disaster->, 5. 4. 2013).

Parties-and-elections.eu (2007). *Výsledky voleb v Irsku 1948-2007*
(<http://www.parties-and-elections.eu/ireland2.html>, 18.3. 2013).

Sinn Fein (2001). *Nice Treaty ``not about enlargement''*. 2. 5. 2001
(<http://www.sinnfein.org/releases/01/pr010205.html>, 5. 4. 2013).

Sinn Fein (2013a). *EU Affairs*. (<http://www.sinnfein.ie/eu-affairs>, 5. 4. 2013).

Sinn Fein (2013b). *Gerry Adams TD*. (<http://www.sinnfein.ie/contents/20204>, 5. 4. 2013).

Sinn Fein (2013c). *Sinn Féin launch campaign to reject Austerity Treaty*. (<http://www.sinnfein.ie/contents/23047>, 5. 4. 2013).

7 Resumé

Modern Irish party system began to take shape in the early 20th century and the main theme of the Irish political representation was the independence of Ireland from Great Britain. The political parties that emerged from this dispute for independence have lasted until today, although a question of independence has not been current for many years. Some scientists therefore argue that the Irish party system is deviant, as there are no significant differences between the major parties in terms of right and left. The aim of this work is to apply the theory of cleavages on the Irish party system and then verify that the left-right cleavage line appears in Irish party system. Specifically, I want to apply the Arend Lijphart's theory, which distinguishes between the following dimensions: socio-economic, religious, cultural-ethnic, urban-rural, regime support, foreign policy and post-materialism. Part of this work which focuses on the left-right dimension is based on the concept by Peter Mair. The work is divided into three sections, the first deals with the theory of cleavages and with approaches of individual authors. The second part is devoted to the Irish party system, its development, and focusing on the three strongest Irish parties Fianna Fáil, Fine Gael and the Labour Party. In the third part I apply Arend Lijphart's theory to the Irish party system and trying to verify the relevance of a right-left split in the Irish party system.

In my work I conclude, there has been clear socio-economic cleavage for all time of existence of modern party system in Ireland. However it is not always the most important one, over time other cleavages appear and vanish. In 20's and 50's the urban-rural cleavage is important, in 70's foreign policy dimension is the most important one, religious dimension matters in 80's, in 90's post-materialistic and after 2000 it is the foreign policy again. Further I found out, that left-right cleavage line is relevant in Ireland and that it is possible to identify all Irish parties on this cleavage line.